

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ЦЕНТР ДОКУМЕНТУВАННЯ

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ДОВЖАНСЬК: БРОНЕТЕХНІКА ТРАНЗИТОМ З РОСІЇ

НА КИЄВ!

ІСТОРІЯ ОДНОГО МІСТА

УДК 000
ББК 000

Довжанськ: бронетехніка транзитом з Росії «на Київ»

Анастасія Зоря / ГО «Українська Гельсінська спілка з прав людини». – Київ, 2020. – 68 с.

Інтерв'ювання: Анастасія Зоря, Олексій Біда

Коректура: Світлана Рибалко

Загальна редакція: Олексій Біда

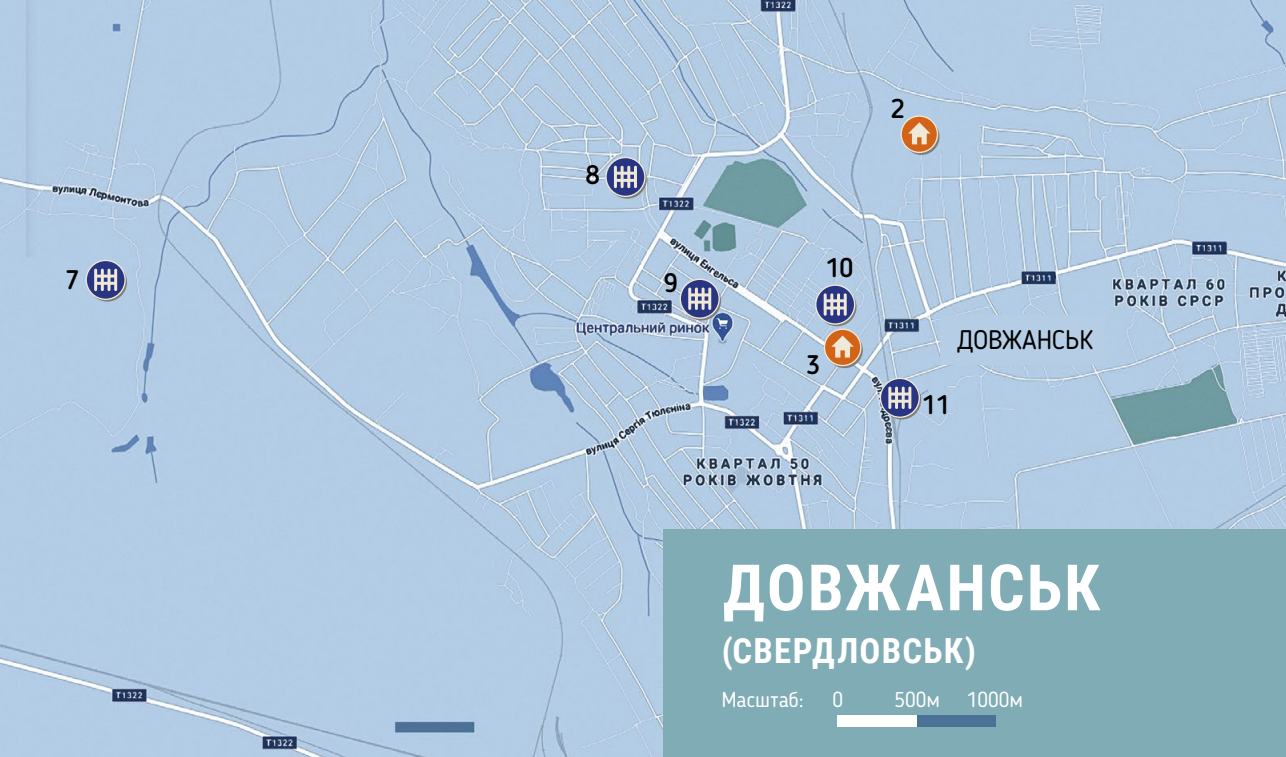
Цей звіт став можливим завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Програми «Права людини в дії», яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини.

Погляди та інтерпретації, представлені у цій публікації, не обов'язково відображають погляди USAID або Уряду США. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори та УГСПЛ.

У світі, USAID є однією з провідних установ у сфері розвитку, яка виконує роль каталізатора цих процесів та допомагає досягати позитивних результатів. Діяльність USAID є проявом доброчинності американського народу, а також підтримує просування країн-отримувачів допомоги до самостійності та стійкості та сприяє забезпеченню національної безпеки та економічного добробуту США. Партнерські стосунки з Україною USAID підтримує з 1992 року; за цей час, загальна вартість допомоги, наданої Україні з боку Агентства, склала понад 3 млрд. доларів США. До поточних стратегічних пріоритетів діяльності USAID в Україні належать зміцнення демократії та механізмів досконалого врядування, сприяння економічному розвитку та енергетичній безпеці, вдосконалення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту у східних регіонах. Для того, щоб отримати додаткову інформацію про діяльність USAID, просимо Вас звертатися до Відділу зв'язків з громадськістю Місії USAID в Україні за тел. (+38 044) 521-57-53.

Також пропонуємо завітати на наш вебсайт: <http://www.usaid.gov/ukraine>, або на сторінку у Фейсбук: <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>

ДОВЖАНСЬК (СВЕРДЛОВСЬК)

Масштаб: 0 500м 1000м

Воєнні бази / штаби

1. Пожежна частина
2. ВАТ „Свердловський машинобудівний завод“
3. Міський будинок культури ім. Свердлова
4. Дитячий табір „Королівські скелі“
5. Червонопартизанська обласна спеціальна загальноосвітня школа-інтернат
6. База відпочинку „Ясени“

Утримання полонених

7. СП „Інтерсплав“
8. Управління СБУ в м. Свердловськ
9. Свердловський районний відділок МВС
10. Відділ прикордонної служби „Свердловськ“
11. ТОВ „Виробничо-комерційна фірма „Ремо“

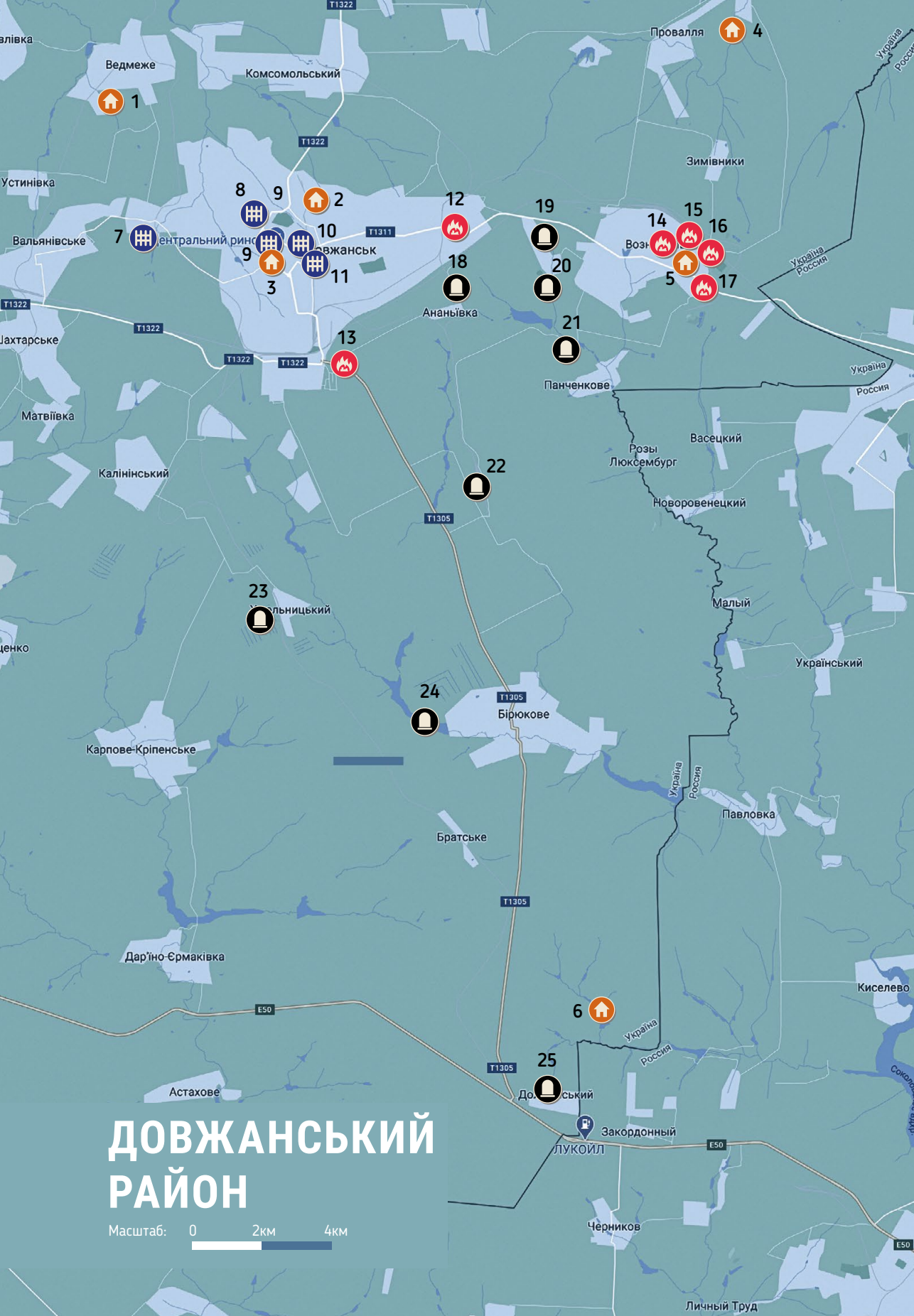
Обстріли цивільних об'єктів

12. Свердловськ (вул. Ковпака)
13. Свердловськ (вул. Донська, дачне містечко „Шахтобудівник“)
14. Червонопартизанськ (вул. Ворошилова)
15. Червонопартизанськ (вул. Шахтарська)
16. Червонопартизанськ (вул. Кірова)
17. Шахта „Червоний Партизан“

Імовірні місця поховань

18. Поблизу с. Ананьівка
19. Олександрівський шламовідстійник
20. Ставок біля с. Олександрівка
21. Шурф шахти „Одеська“
22. У районі шахти „Капітальна-Довжанська“
23. Сел. Хмельницький
24. Ставок біля смт. Бірюкове
25. У районі племрадгоспу „Довжанський“

ДОВЖАНСЬКИЙ РАЙОН

Масштаб: 0 2км 4км

ЗМІСТ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	7
1. ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ	8
2. «РИМ», «ПРИЗРАК» ТА ІНШІ	31
3. НАПАДИ НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ	41
ПРАВО НА ЖИТТЯ, СВОБОДУ І БЕЗПЕКУ	41
ПОРУШЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ	47
ПРАВО НА СВОБОДУ ДУМКИ, СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЇ	48
ПРИМУС ДО СЛУЖБИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ВОРОЖОЇ ДЕРЖАВИ	51
4. НЕВИБІРКОВІ ОБСТРІЛИ	52
ОБСТРІЛИ СВЕРДЛОВСЬКОГО РАЙОНУ	52
ОБСТРІЛ ШАХТАРСЬКОГО АВТОБУСА	54
5. ГУМАНІТАРНА КРИЗА	58
6. ВИСНОВКИ	62
7. ЗВЕРНЕННЯ ДО ОЧЕВИДЦІВ ПОДІЙ	63
8. СПИСКИ ЗАГИБЛИХ	64

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ:

АТО	антитерористична операція
БМП	бойова машина піхоти
ДТЕК	товариство з обмеженою відповідальністю «ДТЕК»
«ДНР»	так звана Донецька народна республіка
ЗМІ	засоби масової інформації
КПП	контрольно-пропускний пункт
КПУ	Комуністична партія України
«ЛНР»	так звана Луганська народна республіка
МВС	Міністерство внутрішніх справ
НЗФ	незаконні збройні формування
ОАеМБр	окрема аеромобільна бригада
ОМБр	окрема механізована бригада
ПЗРК	переносний зенітно-ракетний комплекс
РПЦ	Російська православна церква
РСЗВ	реактивна система залпового вогню
РФ	Російська Федерація
СКС	самозарядний карабін Симонова
ФСБ	Федеральна служба безпеки

ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ

1
Довжанський район // Вікіпедія
[Електронний ресурс] – Режим
доступу: <https://bit.ly/31PV9sn>

Довжанськ (до 2016 року – Свердловськ) – місто в Луганській області, засноване в 1938 році на березі річки Довжик під час розбудови шахт відповідно до державного плану. Основним чинником його заснування стало закладення двох найбільших на той час рудників горючого каменю (нині «Шахта імені Я.М. Свердлова»).

Станом на 1 серпня 2013 року населення Довжанського району становило 11 943 особи. Етнічний склад населення, згідно з переписом 2001 року, становить:

- українці — 69,9 %;
- росіяни — 25,9 %;
- білоруси — 0,6 %;
- інші національності — 3,6 %.

56,01% населення зазначили рідною мовою українську, 41,29% — російську, а 2,7% — іншу¹.

Навесні 2014 року частину Луганської області, зокрема й Довжанськ, було захоплено незаконними збройними формуваннями, підконтрольними РФ.

Із розвитком подій Майдану розгорталась інформаційна пропаганда проти України через місцеві засоби масової інформації – телебачення, радіо та газети. Зі спогадів мешканців Свердловська, Майдан трактувався як державний переворот і захоплення влади, «Правий сектор» – як «бендери», «фашисти» та бандити. Для маніпуляцій часто використовували історичні постаті й гасла, основані на економічних особливостях Донбасу. Окрім цього, ЗМІ активно подавали інформацію, що місцеві жителі підтримують проведення референдуму та виступають проти чинної влади України.

“ Була така пропаганда, що «ось тут правосеки і інші ідуть пам'ятники Леніну валить, а це – наша святиня, тому давайте загони самооборони, блокпости ставити, проти «Правого Сектора». Ну це спосіб людей так зачепити за щось, то ж наша історія була, ніби там Ленін, інші пам'ятники. Люди давай блокпо-

сти ставити, якусь самооборону організувати, потім – я не бачив, але від інших чув, що були проти них брехливі ролики по телебаченню. Ніби там сім'ю вирізали і познаходили знаки «Правого Сектора»: «ось, дивіться». Я таку інформацію чув. Потім пропаганда, що «Донбас Україну кормить, нащо нам треба данину туди платити?»

(мовою оригіналу, свідок №348)

Налаштування мешканців міста на «правильні погляди» було підкріплено проведенням проросійських мітингів і залученням «живої» агітації.

“ Сказать честно – шахтеров на митинги и загонять не надо было, потому что настроения эти проталкивались давно. У всех показывали российские каналы, с украинскими было намного проблематичнее. Изначально, я помню, там для умных, для средних масс, для любителей теорий заговора – там же активно развивалась тема за сланцевую нефть, что шахтам придет конец, закрывать будут, а для остальных – как обычно: «Хватит кормить!». И самый главный лозунг был – «ничего майданить, надо работать». Поэтому люди на ментальном уровне, психологически были к этому готовы задолго, я думаю

(мовою оригіналу, свідок №55455)²

Початком активної фази пропаганди у Свердловську можна вважати березень 2014 року: за свідченнями очевидців, у місті вже тоді діяли проксі-сили Росії, які агітували людей за невизнання центральної влади та федералізацію України. Саме в той час ЗМІ зафіксували розповсюдження бюлетенів для голосування на «Народному референдумі Луганщини» і перші проросійські акції 1-го, 16-го і 23-го березня.

“ Очень хорошо помню 1 марта, когда я вышла на нашу центральную площадь Ленина и я ахнула, конечно: все было в российских флагах, и для меня после этого пошел какой-то обратный отсчет. Не могли жители Свердловска массово хранить у себя в тумбочках российские флаги. Массовых митингов у нас никогда не было. Не было такой поддержки прямо сумасшедшей, в которой потом обвиняли жителей Донбасса. Они, скорее, инертные были, но поддерживали и ходили с флагами примерно одни и те же лица. По роду

2

Свідок #55455 (1) // YouTube-канал Центру документування УГСПЛ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://youtu.be/Tf1ZNKWrNYU>

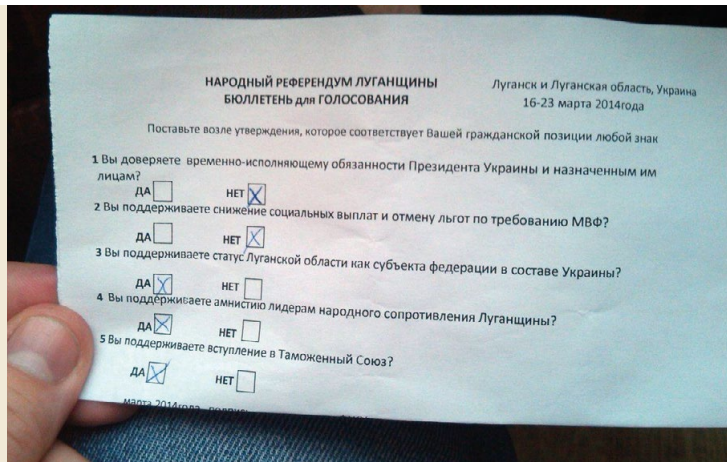
деятельности мне приходилось бывать на всех этих митингах, поэтому – как бы одни и те же физиономии примелькавшиеся часто встречались, и много чужих

(мовою оригіналу, свідок №55463)

“ На той час вони все-таки влаштували невеликий мітинг. Я був, збоку спостерігав. Це була неділя, 23 березня. З відвідувачів цього заходу були переважно пенсіонери, – щиро кажучи, крім них я там нікого не бачив. Крім цього, проводився збір коштів і гуманітарної допомоги, для кого вони збирали – не пам'ятаю

(мовою оригіналу, свідок №55461)

Фото 1. «Бюллетень» для голосування «Народный референдум Луганщины» Джерело: Луганщину забрасывают сепаратистскими «бюллетенями», а власть выходит под флагами России (9 фото) // ТСН.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3jAbbNa>

Заступник міського голови Сергій Вівденко під час інтерв'ю не заперечив, що в місті діють групи агітаторів і розповсюджують ці бюлетені серед місцевого населення. З його слів, ініціатором «референдуму» виступила організація «Луганская гвардия»³. Зауважимо, що відомості про реєстрацію вказаної організації на території України та інформація про її засновників у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань – відсутні.

3
Луганщину забрасывают сепаратистскими «бюллетенями», а власть выходит под флагами России (9 фото) // ТСН.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3jAbbNa>

“ Перші натяки для мене – події, які зараз відбуваються, – почалися приблизно в березні. Це була субота перед захопленням Криму – десь 21 або 20 березня. Я йшов по центральному ринку міста Свердловська, і мені якась жіночка, яка роздавала флаєри, всунула якийсь папірець. А там було написано наступне: «ми, мешканці Донбасу, маємо відстояти своє там

якесь право, проти незаконного захоплення державної влади, проти державного перевороту»... І там був заклик в неділю, це, мабуть, 23 – всім вийти на центральну площу міста для того, щоб провести мітинг, обрати місцеву самооборону, народну владу сформувати, – зрозуміло, антиукраїнську. Спілкуючись із цією жіночкою, відчув немісцевий діалект мови. Російська мова, але не місцева. Хоча мешканці Свердловська, Луганська і Ровеньок спілкувалися російською мовою, майже стовідсотково, але в нас на відміну від того ж Ростова була відмінність – у нас не підкреслювалось буква «Г», як в українській – у слові «Гудзик»

(мовою оригіналу, свідок №55461)

“ *Референдум став крапкою у всій тій божевільні, яка розпочалася значно раніше. Ще у квітні масова істерія захопила місто, по місту «пішли гуляти» папірці нібито зі збору підписів за проведення референдуму. Їх носили підписувати на шахти, з ними чіплялися на вулицях. У мене офіс був на центральній площі міста, і оцей шабаш я бачила щодня – якісь палатки стояли, мітинги збиралися, роздавали якісь папірці-листівки. Коли оголосили сам «референдум», стало вже не смішно. Було зрозуміло, що війна неминуча, бо жодна нормальна держава так просто свою територію не віддасть. І вже перед самим референдумом стали з'являтися люди – по формі, але без нашивок і будь-яких розпізнавальних знаків. Було зрозуміло, що це чужинці. Місто в нас невелике і всі переважно один одного знають. А в цих «понаєхавших» навіть акцент відрізнявся. Звісно, в нас була категорія людей, – так звані співчуваючі, але шахтаря-трудягу і людину, яка причетна до військової служби, відрізнити неважко. У цих “звічливих людей” була військова виправка, вони вміли тримати в руках зброю. Це були професіонали, а не люди, які після чергової зміни із шахт повиходили...*

(мовою оригіналу, свідок №55459)

17 березня 2014 р. Верховна Рада України прийняла закон «Про затвердження указу Президента «Про часткову мобілізацію». Згідно з пояснювальною запискою, необхідність прийняття цього рішення «обумовлена загостренням суспільно-політичної

4
Про часткову мобілізацію
// Офіційний веб-портал
Верховної Ради України
[Електронний ресурс] – Режим
доступу: [https://zakon.rada.gov.
ua/laws/show/303/2014#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303/2014#Text)

ситуації на Кримському півострові, неприхованою агресією, захопленням російською стороною частини території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя». Проведення першої хвилі мобілізації планувалося протягом 45 діб із дня набрання Законом чинності з метою призвати до лав Збройних сил України 20 тисяч осіб, стільки ж – у новостворену Національну гвардію. До 24 березня 2014 р. в межах часткової мобілізації до української армії призвали вже понад 10 тисяч громадян. 6 травня Верховна Рада України продовжила часткову мобілізацію і протягом 45 діб в армію призивалися додаткові сили по всій Україні⁴.

6 – 7 квітня 2014 р. невідомі особи захопили Свердловський районний військкомат з метою зірвати мобілізацію до лав Збройних сил України. Водночас вони отримали доступ до особових справ, що допомогло організувати «силовий блок» з боку бойовиків.

“ На початку 8 години захопили Свердловський районний військкомат. Наскільки мені казали, це були люди переважно похилого віку. І все пройшло тихо, гладко, швидко. Просто бабусі зайшли, стали на дверях і все. Коли захопили військкомат, вони отримали доступ до особових справ – хто де служив, хто приписаний по цьому району. І почали дзвонити, пропонувати вступити в «народне ополчення» захищати там щось. І йому теж телефонували, запропонували долучитися до цієї авантюри. Оскільки він має бойовий досвід, для оборони місцевого населення. Він відмовився, але багато хто відгукнувся. І після цього на мітингах, – а вони відбувалися кожної неділі, вони вже мали фізичну підтримку людей, які були згодні і налаштовані на те, щоб із натовпу відловлювати «неугодних», чи піку натовкати, чи на підвал посадити. Після цього на мітингах з'явився силовий блок
(мовою оригіналу, свідок №55461)

У середині квітня 2014 р. місцева влада виділила приміщення в Палаці культури імені Я.М. Свердлова для потреб незаконних збройних формувань, а саме – під штаб. Далі було погоджено проведення так званого референдуму, списки виборців передали бойовикам, а на виборчих дільницях установили спеціальні кабінки для голосування.

“ В 15-х числах квітня їм, цим незаконним військовим організаціям, виділили приміщення під штаб, воно знаходилося у будинку культури, вхід зі сторони цен-

тральної площі. Вони там сиділи, чергували та спостерігали за Леніним (пам'ятник на площі – авт.) і приймали гуманітарну допомогу і грошові кошти, – тоді вже вони приймали для ополчення Слов'янська. Це рішення – про виділення приміщення – було прийнято на зборах, які в них відбувалися в 10-х числах. Збори організували біля мерії. Одним із виступаючих був мер. Ще на цьому зібранні були присутнідесь приблизно 15 чоловік – похилого віку, троє мам з колясками і чоловік 40 – 50 міліцейських і їхній силовий блок, але стояли в стороні. Мер тоді виступав, і він сказав у промові про такі вимоги: провести референдум за зміну статусу Луганської області – або у складі України, або приєднання до Росії; організувати штаб для них і для виборів цих, і для збору гуманітарної допомоги. Після цього їм передали списки виборців по виборчих дільницях і обвозили на встановлення – у школах, де ті виборчі пункти знаходилися, – встановлювати свої кабінки, столи, оце все, скрізь же ці списки, робота з особистою інформацією. Їм передали ці списки, це була одна з вимог – передати ці списки
(мовою оригіналу, свідок № 55461)

Так само у середині квітня в Свердловському районі з'явилися так звані народні блокпости з озброєними особами, які перевіряли машини й автобуси, водночас зафіксовано перші випадки незаконного вилучення майна⁵.

“ *Десь у середині квітня з'явилися блокпости на в'їзді у Свердловськ зі сторони шахти «Довжанська», це виїзд у напрямку Росії, на виїзді на Краснодон і на виїзді на «Інтерсплав», це виїзд на село Вальянівське. На них чергували ті, хто погодився на цю авантюру – з числа осіб, які стояли на обліку у військкоматі. Я проїжджав там і бачив на Довжанському посту, який був біля зупинки перед мостом зі сторони Довжанська, зі зброї – СКС, гладкоствольні мисливські рушниці. І, забігаючи наперед, – десь на початку травня у них з'явився кулемет ПКМ. Він стояв... дах зупинки вони обклали мішками з піском і там поставили ПКМ. На той момент у них зброї вже було достатньо, почали з'являтися АКМи, тоді вони вже жирно жили – це початок травня*

(мовою оригіналу, свідок №55461)

5
У Луганській області криміногенна ситуація вийшла з-під контролю – МВС // Інформаційне агентство “Уніан” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3bhCxVI>

6
В Свердловске вооруженные люди обстреляли автомобиль с пограничниками. Двое ранены // Інформаційний портал "Ірта-FAХ" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://irtafax.com.ua/news/2014/05/2014-05-12-41.html>

7
Одного из подстреленных на Луганщине пограничников уже прооперировали. Операция второму назначена на сегодня // Інформаційний портал "Ірта-FAХ" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://irtafax.com.ua/news/2014/05/2014-05-13-35.html>

8
У Свердловську сепаратисти захопили підприємство під свій штаб // LB.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3jxUTnR>

Фото 2. Незаконні збройні формування під час захоплення підприємства
Джерело: В Свердловске захватили одно из предприятий под штаб „самооборони“ – милиция // Кореспондент.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/34RLJhX>

“ Блокпосты поставили – на въезде, за Шахтой 6. Это, наверное, в мае и началось, ставить шины. Штук 6 на выездах из города поставили блокпостов. Уже вооруженные люди. Уже проверяли машины
(мовою оригіналу, свідок №55462)

Із початку травня 2014 р. НЗФ почали активно використовувати зброю: про це свідчить обстріл автомобіля з працівниками прикордонної служби України, скоєний біля селища Астахове Довжанського району^{6,7}. З'явилися перші російські козаки та мапа «Новоросії».

“ И вот в этот момент, это вот перед выборами Президента, когда окружная комиссия работала, как раз в этом штабе я первый раз увидела карты «Новороссии», которые мне показывал Саша Гайдей
(мовою оригіналу, свідок №55464)

Далі невідомі особи, застосовуючи зброю, заволоділи майном декількох міських підприємств. 9 травня до Свердловського міського відділка міліції звернувся із заявою керівник служби безпеки одного з підприємств та повідомив, що о 16:00 40 осіб із вогнепальною зброєю, одягнутих у камуфльовану форму зайшли у приміщення підприємства і запропонували охороні залишити приміщення, пояснюючи, що там буде розміщуватися штаб «самооборони»⁸.

“ З перших чисел травня у місті почали з'являтися російські козаки: з Кубані, Ростовської області. Вони постійно чергували біля міської ради, – називали у нас «горисполком», і так вешталися туди-сюди. Почався віджим автомобілів потрохи. Справа в тому, що козацький рух для нашого міста був неприродній. Їх до цього просто взагалі не було, а потім вони з'явилися. Вони не приховували, що вони росіяни і що

“ вони нам допомагають в чому вони там собі бачать. Чому я впевнений, що це були не місцеві, перевдягнені в козацьку форму – вони всі були з великими бородами. На той час місцеве чоловіче населення, як правило, голилися начисто або окремі мали невеликі вуса під носом. А щоб хтось ходив заросший, як Джигурда, вибачте, як дагестанець, – такого у нас не було взагалі. А вони всі були з бородами великими. Тому я роблю висновки, що це немісцеве населення
(мовою оригіналу, свідок №55461)

“ Все равно, когда много лет живешь в городе и работаешь журналистом – их видно, неместных. Отличала – иногда поговору. У нас он такой мягкий, немного протяжный, а тот – более четкий, рубленный. Потом они уже, наверное, и скрываются не стали. В форме были. Это уже было позже, конечно, наверное, конец апреля – май. Тогда уже военных много появилось, ну, в военной форме. Казаки появились и чеченцы. Чеченцы были в городе
(мовою оригіналу, свідок №55463)

“ Щодо того, як зброя з'явилася в місті – спочатку ці клоуни в папахах, – чи вони її завозили, чи з собою одразу брали, я не знаю. Але вони всі були озброєні. Скоріше за все, вона була завезена з ними. І от чому я так думаю. Хто чергували біля міськради, в одного з них був автомат. Він був коротко стрижений, шапка з хрестом на голові, не знаю, як називається, і в камуфляжі з тільником десантним. Я трохи зі зброєю знайомий. В нього був автомат досить рідкісної модифікації. В нього була така модифікація, що там, де газовідвідна трубка і ствол, була не дерев'яна накладка, а пластикова. Це пізня модифікація АКМа, майже 90-ті роки, рідкісна. Як працювало, такі в Україну не поставлялися, це російські»
(мовою оригіналу, свідок №55461)

10 травня 16 озброєних людей під керівництвом Гайдея (позивний «Рим») захопили магазин «Military», викравши звідти 20 комплектів уніформи⁹.

11 травня 2014 р. у Свердловську відбувся «референдум» щодо так званого самовизначення «ЛНР», і це стало підґрунтям для подій, що розгорталися. Користуючись складним гуманітарним

9
Yadocent. Свердловский
комендант // Livejournal
[Електронний ресурс] – Режим
доступу: HYPERLINK [https://
yadocent.livejournal.com/635255.
html](https://yadocent.livejournal.com/635255.html)

становищем, мешканців міста намагалися заохотити до голосування через надання «соціальних карток». Через навмисно організовану невелику кількість «виборчих дільниць» утворювалися черги, що давало привід представникам ЗМІ маніпулювати даними про кількість осіб, які взяли участь у «референдумі».

“ Ну такі факти відомі мені, що зробили мало виборчих дільниць, дуже мало, і сказали, що на виборах будуть давати соціальну карту. Хто не прийде на вибори – не отримає соціальної карти і відповідно медичного лікування не буде, пенсій також, пільг. Люди налякалися і побігли туди на вибори, і коли мало виборчих дільниць, черги великі, тут камери, – дивіться, що робиться! – такими маніпуляціями займалися
(мовою оригіналу, свідок №348)

“ Щодо референдуму. Центр міста, вулиця Енгельса, навпроти була школа. І настав день «референдуму». Хочу підкреслити, що я зареєстрований взагалі в іншому районі міста. Я взяв паспорт і пішов у цю школу, що навпроти «Ельдорадо» і «Паруса». Я вибрав час – обідньої перерви. Прийшов, дав паспорт, кажу: «Я там зареєстрований, але працюю в супермаркеті охоронцем і хочу проголосувати тут». Вони такі: «Не вопрос! Нет преграды патриотам». Вписують мої дані, прізвище, ім'я, по-батькові скорочено, дату народження, і, здається, адресу, де прописаний, в якийсь зошит на 48 листків у клітинку. Дають мені «бюлетень», роздрукований на А4, навіл розірваний під лінійку, і кажуть «іди голосуй». Я пішов, поставив хрестик «проти» і вкинув. Після цього одразу вийшов і пішов до школи, яка знаходиться вище по вулиці, у напрямку палацу культури. Прийшов, розповів ту саму легенду, вони мене в такий самий зошит не прошитий, пронумерований вписали від руки. Я проголосував «ні», вкинув і пішов додому. Ось такі у нас були вибори
(мовою оригіналу, свідок №55461)

Цього ж місяця 14-й батальйон територіальної оборони «Призрак», що перебуває у складі 2-го армійського корпусу РФ, захопив базу відпочинку «Ясени» у селі Дар'їно-Єрмаківка.

У червні 2014 р. у різних виданнях ЗМІ з'являються скарги від місцевих жителів на діяльність учасників збройних формувань:

біля шахти «Червоний партизан» так звані ополченці установили блокпост, на якому вимагають плату за проїзд (200 грн з машини), копирсаються в особистих речах і погрожують проїжджим. Там регулярно перебувають до 50 осіб. Траплялися випадки, коли шахтарів, які їхали на роботу, не пропускали на шахту¹⁰.

4 червня планувалося захоплення установи відділу прикордонної служби України в центрі Свердловська, – про це йшлося у повідомленні журналіста Романа Бочкали. Він зазначає, що бойовики оточили відділ прикордонного загону, серед них є кулеметники та снайпери. За інформацією від місцевих жителів, поблизу села Провалля Свердловського району розміщувалися приблизно 30 тентованих КамАЗів з бойовиками. У лісосмузі стояли 10 російських БТРів, замаскованих гіллям, які вночі незаконно перетнули кордон України¹¹.

Того ж вечора журналісти повідомили про вихід українських прикордонників з міста¹². Це були останні проукраїнські сили у Свердловську.

10

В Свердловском районе ополченцы Ахметова хамят местным жителям и берут «мзду» за проезд // informer.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informer.media/archives/1612>

11

В Свердловске боевики окружили погранотряд: возможен штурм – журналист // Главком [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3bhHiya>

12

Пограничники покинули Свердловск Луганской области, – СМИ (ФОТО) // Главком [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/2YT7MRA>

Фото 3. Колонна українських прикордонників, що рухається зі Свердловська у напрямку Харкова, на блокпосту біля Краснодона Луганської обл. Джерело: Пограничники покинули Свердловск Луганской области, – СМИ (ФОТО) // Главком [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/2YT7MRA>

“ Я все бросила и побежала к погранзаставе, потому что поняла, что там что-то происходит. Действительно, она была уже окружена. Ребята закрылись изнутри. Ну я помню, что там был микроавтобус с

вооруженными людьми, небольшое орудие, не могу сказать, что это, но как маленькая пушка такая. Это как мини-гаубица такая, не гранатомет точно, но на тот момент, я, конечно, очень боялась, что они начнут сейчас стрелять. Были там и гражданские, вместе с вот этими товарищами в микроавтобусе. Но в тот день, когда пытались штурмовать погранзаставу, штурма не было. Подозреваю, что все-таки, переговоры какие-то шли. Потому что буквально на следующий день или через день погранцы ушли из города, колонной. Почему так выделяю людей в микроавтобусе – они были с оружием, без опознавательных знаков. Форма была у них темная, черная. Все были одинаково одеты. Их там человек было, наверное, 5 – 7. Орудие было на колесах. Я чуть-чуть обалдела, когда это увидела: на колесах, со щитом и дулом. Что-то как мелкокалиберная пушка. Микроавтобус гражданский, обычный. Кажется, что белый. Гражданские люди были в обычной одежде, из этих, кликуш. Горлопанить приходили, покричать. Люди из микроавтобуса особо не светились, они появлялись в таких вот ситуациях
(мовою оригіналу, свідок №55463)

13
Терористи захопили прикордонний пункт пропуску «Довжанський» (відео) // Щоденний Львів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/34QJ487>

14
Ілютенко Олександр Анатолійович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvoretz.center/criminal/ilyutenko-aleksandr-anatolevich/>

15
«Зачем я поехал воевать в Донецк» // Новосибирск онлайн [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://news.ngs.ru/conference/3122/>

16
Бой за Довжанський (2014) // Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3ipgf6B>

10 червня незаконні збройні формування зайняли пункт пропуску “Довжанський” Луганської області, що на кордоні з Росією. Облаштувавши біля пропуску свій блокпост, учасники НЗФ самовільно пропускали авто й вантажі з Російської Федерації¹³. У захопленні пропускового пункту брав участь батальйон тактичної групи “Палестина” під керівництвом мешканця Новосибірської області РФ Олександра Ілютенка, позивний «Палестинець»¹⁴. Група складалася з громадян Росії, завербованих «Палестинцем». Із його інтерв’ю стало відомо, що він прибув у Луганську область 8 травня і брав участь у бойових діях на території Донбасу як командир до листопада 2014 р. Імовірно, Ілютенко керував і іншими бойовими операціями на території Свердловського району¹⁵.

Унаслідок боїв 17 червня – 1 липня українські військові повернули Україні контроль над КПП «Довжанський». 8 серпня контроль над пропусковим пунктом остаточно перейшов до проксісил Росії¹⁶.

11 червня 2014 року Головне управління Міністерства внутрішніх справ України в Луганській області повідомило про перші випадки насильницького зникнення. На блокпосту в Сверд-

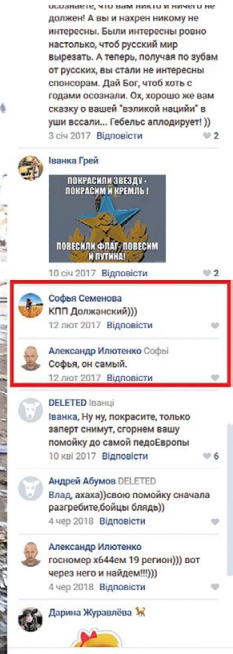

Фото 4. Ілютенко О.А. на КПП «Довжанський» біля авто УАЗ «Хантер» Державної прикордонної служби України.
 Джерело: Александр Ілютенко // Соціальна мережа "Вконтакте" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/2G9XIT4>

ловську озброєні люди, що представлялися як «Самооборона Луганської народної республіки», викрали слідчого міського відділу міліції. Встановлено, що зниклого співробітника міліції зупинили на блокпосту і відвезли в невідомому напрямку¹⁷.

Після захоплення КПП «Довжанський» 12 червня, у день державного свята – Дня Росії, РФ вперше передала незаконним збройним формуванням важку бронетехніку – колону танків Т-64¹⁸.

Наступним етапом ескалації подій стало захоплення муніципальних приміщень Свердловська та їх «переформатування» під військові потреби НЗФ. Червень 2014 року перетворився на місяць провокацій, боїв та обстрілів.

12 червня 2014 р. на території Палацу культури імені Я.М. Свердлова було розгорнуто військовий шпиталь. Зі слів місцевих жителів, приміщення охороняли озброєні особи, на даху встановили зброю. Місцеві зауважили, що всередині установи перебували багато легкопоранених. Тим часом свердловських підприємців зобов'язали допомагати «шпиталю» продуктами харчування¹⁹.

17 Самооборона ЛНР похитила слідчого з Свердловська // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/1793>

18 Сьогодні 4 роки завершенню боїв за Довжанський // РБК-Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3bhKnHA>

19 В Свердловском ДК сепаратисты оборудовали госпиталь // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/1993>

Фото 5. Проросійський мітинг біля Палацу культури імені Я.М. Свердлова, Свердловськ
Джерело: Луганщину забрасують сепаратистськими „бюллетенями”, а власть виходить под флагами Росии (9 фото) // ТСН.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3ICNiXb>

Того ж дня біля міськвідділу МВС було викрадено в. о. начальника міліції, підполковника Горбачова С.І. Десятеро озброєних автоматичною зброєю осіб у камуфляжі побили чоловіка та вивезли у невідомому напрямку. Крім того, у МВС зазначили, що група озброєних осіб увірвалася в приміщення міськвідділу міліції. Із сейфа для тимчасового зберігання вилученої зброї викрали два автомати і кулемет, які міліціонери вилучили напередодні у зловмисників²⁰.

13 червня у Свердловському районі почалися бойові дії. В Астасовому було здійснено обстріл туристичної бази, на якій бойовики захопили адміністративні корпуси прикордонної частини²¹. Рано-вранці у н. п. «Племрадгосп Довжанський», що біля КПП «Довжанський», з'явилися озброєні люди і повідомили місцевим, що вони повинні терміново покинути свої будинки. Те ж саме відбувалося і в сусідньому селищі Бірюкове²².

19 червня 2014 р. стало відомо про обстріл під час бою житлового будинка в Червонопартизанську Свердловського району (нині має назву Вознесенівка) з боку проксі-сил Росії. За словами місцевих мешканців, у двоповерхову будівлю влучило 3 снаряди. Попередньо постріл було зроблено з ПЗРК.

Вранці 20 червня бойові дії перемістилися до державного кордону України і велися у с. Панченкове та м. Червонопартизанськ. Постріли було чути й поблизу сел. Бірюкове і с. «Племрадгосп Довжанський». Унаслідок бойового зіткнення КПП «Червонопартизанськ» зайняли незаконні збройні формуваннями²³. Вранці

20

На Луганщині невідомі викрали начальника міліції Свердловська // Тиждень.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/News/112131>

21

В Свердловском районі идёт бой // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/2130>

22

Жителей приграничных сёл в Свердловском районе в срочном порядке заставляют эвакуироваться // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/2116>

23

Граница в Свердловском районе не контролируется // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/3287>

Фото 6. Переносний зенітно-ракетний комплекс
Джерело: В Луганської області виявлено сховище бойовиків з ПЗРК Ігла: фото // Інформаційне агентство «ЛІГАБізнесІнформ» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/34W8a5F>

ховуючи ведення боїв біля стратегічних об'єктів шахти – повітроподавальних стовбурів та електропідстанцій, ДТЕК повідомив про прикриття шахти «Свердловантрацит»²⁴.

Цього дня Президент України Петро Порошенко видав наказ Збройним силам, Національній гвардії, підрозділам МВС та Прикордонній службі України про припинення вогню в односторонньому порядку строком на один тиждень²⁵.

Скориставшись нагодою, незаконні збройні формування вдалися до провокацій. 21 червня в районі Свердловська група бойовиків із 5 – 6 осіб, перевдягнених у форму українських військовослужбовців, обстріляла пасажирський автобус, що перевозив гірників шахти «Довжанська-Капітальна». Тієї миті в автобусі перебував лише водій, він не зазнав ушкоджень. «Відомо, що в районі обстрілу розміщується підрозділ сил АТО, який становить суттєву перешкоду для переміщення бойовиків на маршруті у цій місцевості», – повідомив спікер АТО Владислав Селєзньов²⁶. Згодом житель Свердловська розповів, що двоє осіб, причетних до розстрілу автобуса, ймовірно, місцеві. Одного з них бачили на блокпості з проксі-силами Росії, другий надавав бойовикам транспортні послуги²⁷.

Незважаючи на встановлене перемир'я, бойові дії у Свердловському районі тривали. 24 червня сталися зіткнення поблизу Червонопартизанська і прилеглих до нього селищ. До зони обстрілу потрапив житловий сектор. Мешканці зауважили декілька невідомих озброєних груп, які, на відміну від військовослужбовців Національної гвардії України, чудово знають місцевість, легко маскуються і раптово атакують²⁸.

У засобах масової інформації з'явилися дані про обстріл російського кордону, шахти «Червоний партизан» та сил АТО з міно-

24

В Донбасі обстріляли автобус с шахтерами: 4 убило, 16 ранило // КП в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://bit.ly/2ENWHdK>

25

Порошенко про деталі мирного плану. Звернення 21.06.2014 // YouTube – канал «5 каналу» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=T15E0Mh9dFk>

26

Под Свердловском обстрелян шахтерский автобус // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/3519>

27

Свердловский район: опознаны двое обстрелявших шахтерский автобус // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/3551>

28

«Перемирие» в Свердловском районе: партизанская война и трупы в посадках // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/3953>

29

Олена Степова. Шахтарі вважають, що терористи обстрілюють шахти на замовлення Ахметова – правозахисниця // Інформаційне агентство «Уніан» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3gTjZrv>

30

Политический спектакль: партизанами, взорвавшими поезд с углем под Свердловском, оказались «казаки» атамана Гайдея // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/63623>

31

АТО в Свердловске. Стрельба и взрывы // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/6026>

32

Очевидцы трагедии в Червонопартизанске: «Автобус буквально разорвало пополам» // КП в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3jgJvOn>

33

ДТЭК приостанавливает работу 4 шахт в Луганской обл. после трагедии в Червонопартизанске // Информационно агенство 112.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3bU6w65>

метних розрахунків, розмічених у житлових кварталах Червонопартизанська і Панченкового²⁹.

2 липня 2014 р. було скоєно обстріл селища «Шахти 1-2 ім. Свердлова» зі зброї, розташованої на териконі, що у власності ТОВ «ДТЕК Свердловантрацит»³⁰.

4 липня жителі Свердловська чули вибухи у напрямку прикордонних пунктів пропуску «Довжанський» та «Червоний партизан»³¹.

10 липня під мінометно-артилерійський обстріл потрапив черговий автобус «ДТЕК» шахтоуправління «Червонопартизанське», який перевозив гірників до місця роботи. В автобусі перебували майже 30 шахтарів, 16 осіб поранено, 4 – загинули на місці³².

Унаслідок обстрілу пошкоджено будівлю адміністративно-побутового комплексу шахти «Червоний Партизан» – розбито 70% заасклоної поверхні, в один із кабінетів влучила нерозірвана міна. Поблизу очисних споруд шахти через вибух була пошкоджена газова труба, яка забезпечувала роботу котельні. Через зазначені обставини ДТЕК тимчасово зупинила роботу 4-х шахт в Луганській області³³.

11 липня 2014 р. з території Російської Федерації застосували реактивну артилерію проти позицій українських військ у районі пункту пропуску «Довжанський» та блокпосту в районі с. Зеленопілля Свердловського району. Це перший удар, завданий відкрито із застосуванням регулярних військ Росії.

Поблизу Зеленопілля на той час була висунута батальйонно-тактична група 24-ї Залізної бригади оперативного коман-

Фото 7. Атака поблизу Зеленопілля 11 липня 2014 р. Джерело: Росія 150 разів обстріляла Україну влітку 2014 року // Військовий навігатор – Military navigator [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3IHwPw5>

дування «Захід». Разом із прикордонниками та військовослужбовцями 72-ї та 79-ї бригад ця група виконувала завдання з прикриття певних ділянок кордону України від вторгнення з боку російських військ³⁴.

Зеленопілля, що лежить на міжнародній автотрасі М 03 (ділянка Дебальцеве—Довжанський), було віднесено до сектору «Д» зони проведення АТО. Стратегічне значення сектору «Д» полягало в необхідності відновити контроль над кордоном, щоб припинити забезпечення підрозділів НЗФ живою силою та технікою з боку Російської Федерації, зв'язати боями значні проксі-сили РФ на півдні Донецької та Луганської областей для дальшого звільнення обласних центрів. Внаслідок обстрілу загинули 6 прикордонників і ще 30 військовослужбовців ЗСУ – бійців 24-ї ОМБр та 79-ї ОАеМБр³⁵.

Окрім обстрілів із території РФ, синхронно було скоєно обстріли з території, яку контролювали бойовики, що свідчить про узгодженість та координацію дій незаконних збройних формувань і ЗС РФ. Інтерв'ю з військовослужбовцями, які були присутні під час обстрілу, свідчать, що ураження опорного пункту спричинив один залп установки БМ-21 «Град», після чого позиції українських військ почали обстрілювати три міномети калібру 120-мм. Мінометний обстріл тривав 20 хв після удару реактивної артилерії і здійснювався з боку Ровеньків, підконтрольних на той час бойовикам «ЛНР»³⁶.

“ *Из такого, что очень страшно, но тоже мы тогда не знали – это расстрел сил АТО в Зеленополье, когда их явно накрыли «Градами» со стороны России. Зеленополье – довольно далеко от нас, но, кстати, уже когда это все началось, с середины июня, то мы все время слышали звуки выстрелов, равномерно так, «бах, бах, бах», практически не прекращались, это было ближе к России. Это Зеленополье, те края*
(мовою оригіналу, свідок №55463)

«Із 1 по 11 липня 2014 р. українські військові частини швидко просувалися вперед і не зустріли практично жодного спротиву, доки не дійшли до КПП «Червонопартизанськ/Гуково». Тоді ситуація докорінно змінилася. Услід за артилерійською атакою проти українських сил поблизу Зеленопілля 11 липня здійснювались артилерійські атаки проти великих скупчень українських військових частин у районі шахти «Довжанська-Капітальна», а також Панченкового, Червонопартизанська, Хмельницького, Бірюкового, КПП «Довжанський» та в районі Дякового. 14 липня 4 обстріли було здійснено з-під Гукова (РФ) по позиціях Збройних сил України біля шахти «Довжанська-Капі-

34

Підлий напад Росії: роковини Зеленопілля // Агенція інформації та аналітики «galinfo» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3jBlkrz>

35

Сектор Д // Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/2DpQK6a>

36

Атака біля Зеленопілля // Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/2DlrRIG>

37

Происхождение артиллерийских ударов по позициям украинских военных в восточной Украине с 14 июля по 8 августа 2014 г. // Bellingcat [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://bit.ly/32NEo0i>

38

Обстрел ГРАДами территории Украины. Гуково, Ростовская обл. 16.07.2014_17.05 (MSK) // YouTube [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://www.youtube.com/watch?v=GC_pCuqm0m0

39

Арміїці ЗСУ згадують полеглих побратимів у Зеленопіллі // YouTube – канал «5 каналу» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://bit.ly/2Z0RJBo>

40

Там само

41

Происхождение артиллерийских ударов по позициям украинских военных в восточной Украине с 14 июля по 8 августа 2014 г. // Bellingcat [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://bit.ly/32NEo0i>

42

«Сегодня последний день». 72-я бригада ВСУ под Свердловском просит о помощи // Корреспондент.net [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://bit.ly/3kdfsq2>

тальна» та с. Панченковому між 16 липня та 8 серпня. Ще 2 обстріли цієї території було скоєно з території Росії на північ від Гукова» – повідомила команда британських дослідників Bellingcat³⁷. Жителі м. Гуково зафіксували обстріли на відео і розмістили їх на YouTube³⁸.

“ Це був удар з боку російських військ. Системи «Град», міномети. Ну, решта розрізнути, чим б'ють, коли на голову сиплеться все підряд і розривається, – ти не можеш розібрати. Найгірше було пізніше, коли це все закінчилося і збирати рештки побратимів, які залишилися на полі бою
(учасник бойових дій 11 липня у Зеленопіллі)³⁹

“ Близько 4-ї почався обстріл, близько 11-ї години дня він закінчився. З 11-ї до 2-ї – 3-ї години горіли наші склади, горіла техніка з боекомплектom
(учасник бойових дій 11 липня у Зеленопіллі)⁴⁰

22 липня на Дмитрівку, населений пункт на шляху підвезення допомоги до сектору «Д», здійснили напад бойовики НЗФ. Протягом наступних двох тижнів проблеми з проходом транспорту дорогою на схід від міста значно обмежили постачання та підкріплення військових частин, що опинились у пастці⁴¹: бойовики захопили єдину дорогу, якою здійснювалося забезпечення українських військовослужбовців. З'явилась інформація, що бійці 72-ї мотострілкової бригади перебувають в оточенні бойовиків, які контролюють Луганську область, без пального, їжі та боєприпасів. Тяжкопоранених за домовленістю відвозили до шпиталю в Ростовській області⁴².

“ Примерно с 17 июня 2014 года я непосредственно находился в зоне АТО, выполняя боевые задания, с передвижением боевой техники, поблизости населенных пунктов Амвросиевка (Донецкой области), Солнечное, Зеленополье, Краснопартизанск, Краснодон (Луганской области). 15 июля 2014 года мы заняли новую боевую позицию на терриконе возле населенного пункта Хмельницкий Свердловского района Луганской области. На занятом рубеже держали оборону до 24 июля 2014 года. В результате мощнейшего артиллерийского обстрела при помощи установок реактивных систем залпового огня БМ-21 «Град» и 120-миллиметровых минометов батарея окончательно утратила возможности выполнять боевые задачи. Практически вся техника была выведена из

стройка или уничтожена, отсутствовали боеприпасы, продукты питания и питьевая вода. Кроме этого, мы осознали, что оказались еще и в окружении противника

(мовою оригіналу, свідок №55467)

“ 25 июля 2014 года мы были доставлены на территорию пограничной заставы, как в последствии оказалось, уже захваченной сепаратистами. Именно тогда мы поняли, что застава находится под контролем сепаратистов и военнослужащих российской армии. То, что на территории погранзаставы были представители российской армии, я смог установить по ярко выраженному русскому говору, форме образца военной армии России, видов оружия АК-100 и наличием на рукавах шевронов с флагом Российской Федерации. Данные лица не скрывали того, что они являются представителями вооруженных сил России. 26 июня 2014 года нас перевезли через границу и разместили в боксе для осмотра грузовых транспортных средств при КПП «Донецк» Ростовской области Российской Федерации

(мовою оригіналу, свідок №55467)

Тим часом у Свердловську бойовики обстріляли і захопили будівлю Служби безпеки України та суду 21 липня, 22 липня – зайняли приміщення виконавчого комітету міської ради. У межах міста свердловчани помітили пересування танків⁴³.

Уночі з 22 на 23 липня о 23:00 Свердловський район знову опинився під обстрілом із території хутора Васецького (передмістя Гукова Ростовської обл): «Горели посадки и поля. Ночью в степи отлично видно, откуда работает «Град»: стреляли со стороны России. Залпы летели в сторону посёлка Бирюково» - розповів місцевий житель. Обстрілу передував бій, що розпочався о 17:00. Приблизно о 19:00 з боку Краснодона, степами, орієнтовно в напрямку селища Маяк пройшла колона важкої техніки.⁴⁴

25 липня позиція українських військовослужбовців 72-ї ОМБр під Хмельницьким Свердловського району знову зазнала обстрілу з території Росії. Вогневі позиції, з яких вівся обстріл, розміщувалися на військовій базі російської армії під Павловкою та в Малому Ростовській обл.⁴⁵

43

Свердловск: обстановка в городе // informator.media [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://informator.media/archives/12235>

44

Свердловский район обстреляли с российской территории // informator.media [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://informator.media/archives/12560>

45

Происхождение артиллерийских ударов по позициям украинских военных в восточной Украине с 14 июля по 8 августа 2014 г. // Bellingcat [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://bit.ly/32NEo0i>

Фото 8. Наслідки обстрілу 24.07.2014 української 72-ї ОМБр

Джерело: Ukraine: Battle aftermath litters Sverdlovsk after militia pummels 72nd Motorized Brigade // YouTube [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=kj7sE6dsuW0>

46
В Свердловском районе боевики ЛНР обстреливают границу, прикрываясь живым щитом // informator.media [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://informator.media/archives/14853>

47
Террористы ЛНР стягивают силы в Свердловск // informator.media [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://informator.media/archives/15481>

48
Происхождение артиллерийских ударов по позициям украинских военных в восточной Украине с 14 июля по 8 августа 2014 г. // Bellingcat [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://bit.ly/32NEo0i>

28 липня приблизно о 21:30 бойовики почали обстріл КПП «Червонопартизанськ», зайнятого українськими військово-службовцями. Обстріл вівся з району 68-го шахтного майданчика поблизу Червонопартизанська. У самому ж місті стояли танки. Місцеві жителі зауважили звуки пострілів у районі КПП «Довжанський»⁴⁶.

29 липня біля Свердловського відділення міліції з'явилися озброєні особи у камуфльованому одязі з вимогою до міліціонерів «перейти на бік» так званої ЛНР⁴⁷ і захопили його без бою.

З серпня прорив українських військових частин розблокував шлях (між селами Дякове та Дмитрівка) до своїх формувань, відрізаних на кордоні з Росією. Того ж дня проросійські сили збільшили кількість атак проти заблокованих частин на кордоні. До 8 серпня бійці 72-ї ОМБр, зазнавши великих втрат, вийшли з оточення⁴⁸.

“ Три бригади – 24 , 72 и 79. Мы уехали только спустя... пока наших людей не разорвало на куски. По веткам собирали руки, ноги, кишки... <...> По нам отработывает Российская Федерация. Мы воюем не с сепаратистами, мы воюем с Российской Федерацией. С техникой, оружием Российской Федерации. Каждую ночь через границу колонны танков идут . Я не знаю,

что там в «УРАЛах» они везут. И ракеты, и снаряды, и ПТУРЫ. Каждый день они работают с той стороны по нам, каждый день люди несут потери. <...> И мы не можем дать в ответ по территории РФ. Мы прекрасно все понимаем, что за «ноль» стрелять нельзя (на территорию Российской Федерации). А мы оттуда получаем

(мовою оригіналу, учасник події)⁴⁹

“ Там нет никаких сепаратистов, есть русские военные. Нет никаких сепаратистов. Сепаратистов уже давным-давно выбили. Местные есть, их мало, наводчики. Но в основном руководят из Российской Федерации

(мовою оригіналу, учасник події)⁵⁰

“ Виїхали, зробили залп, розвернулись, заїхали назад. Навіть з самої Росії стріляють. Є навіть докази. Донецька/Луганська область. Луганська область, Червонопартизанськ. Немає конкретного міста, вони по всьому кордону йдуть, обстрілюють вздовж...

(мовою оригіналу, учасник події)⁵¹

5 серпня 2014 р. координатор групи «Інформаційний спротив» Дмитро Тимчук на своїй сторінці у Facebook повідомив: «У районах Горлівки та Свердловська триває накопичення сил та засобів терористів. Спостерігається перекидання терористичних груп у райони населених пунктів Ровеньки, Сніжне, Торез і Шахтарськ»⁵².

10 серпня о 00:30 та 06:30 декілька колон військової техніки та живої сили НЗФ пройшли через Свердловськ у напрямку Ровеньків. Колони прямували від Краснодона. Зі слів свідків, у колоні були «УРАЛи» з військовими всередині та декілька танків. Жителі міста помітили, що військовослужбовці значно відрізняються від так званих ополченців – зазвичай різного віку та вдягнутих у що доведеться. Люди в колоні мали вигляд солдатів строкової служби: вони були приблизно одного призовного віку та вдягнені в однакову нову форму⁵³.

11 серпня у ЗМІ з'явилися відомості від місцевих мешканців про те, що протягом тижня через Свердловськ ідуть транзитом колони з військовою технікою та людьми. Останній «транзит» помітили о 4:30 та 6:30, водночас є очевидною висока концентрація бойовиків у прикордонному Червонопартизанську⁵⁴.

49

The real State of the Ukrainian Army in the ATO - ENG SUBS // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=s-wEsiiseM&t=1s>

50

Там само

51

Там само

52

Дмитро Тимчук. Терористи намагаються зірвати блокування опорних пунктів сил АТО – Тимчук // Інформаційне агентство «Уніан» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/31NGIVN>

53

В Свердловске замечено передвижение военной техники из России // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/19811>

54

Свердловск: очередные колонны техники из России // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/20341>

55
В Свердловске замечен «гуманитарный» танк белого цвета // informer.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informer.media/archives/21144>

56
Свідок #55455 (2) // YouTube-канал Центру документування УГСПЛ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://youtu.be/7zspgz1dWbc>

57
Ситуация в населенных пунктах зоны конфликта // Информационный портал «Ірта FAX» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://irtafax.com.ua/news/2014/09/2014-09-01-41.html>

12 серпня о 22:00 у Свердловську помітили 2 установки РСЗО «Град», військова техніка рухалася в напрямку Краснодар – Ровеньки. Зі слів місцевих жителів, між Свердловськом і Червонопартизанськом на високій швидкості курсує танк білого кольору. У Червонопартизанському інтернаті для дітей з інвалідністю зауважили перебування орієнтовно 500 бойовиків «ЛНР» з мінометами та стрілецькою зброєю⁵⁵. *Через доволі зручне розташування міста для постачання проксі-силам РФ бойової техніки Свердловськ став транзитним. Окрім техніки, через місто могли перевозити зброю і живу силу.*

“ Приблизительно – в колонне, в основном, меньше 10 единиц не ехало, но и не так, чтобы очень много. Помню, что даже ура-патриоты возмущались: мол, дороги и так негодные, задолбали. А они ж не все на колесах, БТРы, а некоторые и самоходные, артиллерийские, на гусеницах. И были танки, ездили по городу. Один раз я попал, я вспомнил: колонна приблизительно 10-15 единиц, довольно часто *(мовою оригіналу, свідок №55455)*⁵⁶

“ Потом использовались площадки старых заброшенных предприятий. Например, очень много техники стояло, чтобы ее было не видно с воздуха, то есть, крыша и поддерживающие бетонные опоры – это «Интерсплав», площадки там были. Туда, кстати, россияне регулярно сбрасывали на парашютах ящики с боеприпасами, с продовольствием *(мовою оригіналу, свідок №55464)*

16 серпня з метою пропаганди на російських телеканалах показали сюжет, у якому Свердловськ Луганської області було обстріляно, а в результаті артобстрілу загинули жителі міста. Та насправді у той час на території Свердловська жодних бойових дій не велося, а оприлюднена інформація про жертви та руйнування не відповідає дійсності. Переселенці з Луганської та Донецької областей, перебуваючи на території РФ, зауважили наявність приблизно 30 «Градів» у м. Гуково Ростовської області. У вересні 2014 року зі Свердловська Луганської області в напрямку кордону з Російською Федерацією постійно пересувались авто з викраденими речами. Зі слів місцевих, бойовики вивозили транспортні засоби, техніку та інші цінні речі⁵⁷.

4 вересня з метою приховування реальних втрат серед живої сили у штольню однієї з шахт у районі Червонопартизанська Луганської області російські військовослужбовці скинули кілька десятків тіл, які транспортувалися на двох автомобілях «КА-

МАЗ». Про це повідомив спікер РНБО Андрій Лисенко під час чергового брифінгу⁵⁸. 24 вересня зафіксовано аналогічне використання штольні зупиненої шахти біля Свердловська⁵⁹.

У місті погіршилась і гуманітарна ситуація: за місяць у Свердловську поховали 16 осіб. Причиною їхньої смерті ймовірно став голод через відсутність доступу до продуктів харчування⁶⁰. Ці події спричинили хвилю протестів серед місцевого населення.

4 жовтня 2014 року свердловчани вирішили скористатися правом на мирні зібрання і свободу слова, організувавши мітинг під установою СБУ. Люди протестували проти дій керівництва «ЛНР», невивлати зарплат, відсутності продуктів харчування, руйнування банківської системи, а також проти мародерства та грабежів. На це бойовики відповіли вогнем по мітингувальниках: після декількох пострілів у повітря відкрили вогонь на ураження, троє місцевих жителів дістали поранення. Цієї ж ночі у доми активістів, які брали участь у мітингу, невідомі особи кинули гранати⁶¹. 16 жовтня у Червонопартизанську, а 17 – 18 жовтня у Свердловську місцева спільнота проводила акції біля адміністрації міста, де розміщувалась одна з комендатур. Окрім вищезазначених вимог, учасники акції наполягали на виведенні бойовиків із міста^{62,63}. 17 жовтня в акції взяли участь майже 2000 осіб. Мітингувальники облили синьою і жовтою фарбою ворота військкомату, де «ополченці» розташували одну зі своїх комендатур, закидали камінням вікна в міському Палаці культури, також захопленому бойовиками. Після завершення протесту члени НЗФ провели несанкціоновані обшуки у домівках активістів, а вимоги протесту так і проігнорували⁶⁴.

Фото 9. Проукраїнський мітинг у Свердловську
Джерело: В захваченому Свердловське бюджетникам видали «зарплату» - от 130 до 270 грн. // UAinfo [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://bit.ly/3IHw4Yv>

58

СНБО: Россия концентрирует свои Вооруженные силы на севере временно оккупированного Крыма // Украинский кризисный медиа-центр [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://uacrisis.org/ru/8939-rnbo-56>

59

Допис Дмитро Тимчука. Оперативные данные группы «Информационное Сопротивление». // Facebook [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.facebook.com/dmitry.tymchuk/posts/564995566962436>

60

Голод на Донбассе: в оккупированном Свердловске от голода умерли 16 жителей // Общественно-политический обозреватель «ТрибуН» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://tribun.com.ua/21505>

61

Геннадий Москаль. В Свердловске митинг и перестрелки между российскими военными и боевиками ЛНР // Informator.media [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://informator.media/archives/36668>

62

«Бабий бунт» в Червонопартизанске. Жительница города не побоялась открыто критиковать боевиков // Informator.lg.ua [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://bit.ly/3gOGOM3>

63

В Свердловске пенсионеры требовали от Путина выплаты пенсий // Informator.lg.ua [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://bit.ly/3IGXduy>

64

Митингующие в Свердловске требовали вернуть Украину, а боевикам уйти «за поребрик» // Informator.lg.ua [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://bit.ly/3gUF9JQ>

65
Козіцин Микола Іванович // Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/33qxy0T>

66
В трех городах на Донбассе создана «Казацкая народная республика» // Украинское информационное агентство [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kpunews.com/ru/news/20141015/21953.html>

Скориставшись безладом у місті, Микола Козіцин⁶⁵ спробував захопити Свердловський район під свій контроль. Унаслідок його дій 14 жовтня на території населених пунктів Свердловськ, Ровеньки, Антрацит Луганської області представники російських «козацьких» формувань утворили так звану Козацьку народну республіку, незалежну від «ЛНР» та «ДНР». На в'їздах до Свердловська козаки встановили свої блокпости⁶⁶. Відтоді у місті почалися активні протистояння між Свердловськими бойовиками та козаками під керівництвом Козіцина. Згодом 12-й територіальний батальйон «Рим» унаслідок подальших протистоянь повернув собі контроль над територією Свердловського району, скасувавши Козацьку народну республіку, та увійшов до складу «офіційної армії ЛНР».

Протягом наступних років активність провокацій і бойових зіткнень поступово знижувалася, а наявність у Свердловському районі військової техніки та незаконних збройних формувань стала нормою для місцевих.

“ *Ми живемо в прикордонному містечку. І на власні очі бачили, скільки техніки завозили залізницею з Росії вглиб України в 2014 – 2015 роках, скільки ми по дорогах зустрічали всяких «УРАЛів» з солдатами...*
(мовою оригіналу, свідок №55459)

«РИМ», «ПРИЗРАК» ТА ІНШІ

2

З початку воєнних дій на території Свердловського району діяло декілька незаконних збройних формувань із різними керівниками: банда «Матросова», танковий загін «Вовки», угруповання «Корейця» та «Перша козацька сотня імені Стаса Синельникова». Згодом частина з них увійшла до складу 12-го батальйону територіальної оборони «Рим», а інші було ліквідовано за дорученням Олександра Гайдея.

Танковий загін «Вовки» розташовувався на території ремонтно-механічного заводу, де здійснювалися ремонтні роботи військової техніки, і входив до 12-го батальйону територіальної оборони «Рим». Керівник – Волков Олександр Павлович, колишній працівник міліції Свердловська. «Вовки» брали участь у Довжанському та Дебальцівському «котлах».

“*Наприклад, **групування «Волки»** – її возглавлял **Саша Волков**, мой сосед по улице Нахимова. Он бывший мент, его попросили уволиться из милиции за то, что в его кабинете при допросах умерли люди. Это задолго было до войны. И вот в войну он сразу влился резко. Он стал командиром **танкового отряда «Волки»**, хвалился тем, что в Провалье они загнали в котел украинцев. Они так с Гайдеем друг на друга подгавкивали, мы сначала думали, что это две разные группировки. Потом оказалось, Гайдей наградил его орденом «За Новороссию», и оказалось, что все равно это одно и то же. Основная база – это Свердловский ремонтный завод, потому что там все было для ремонта. Там даже собирали минометы ручные, там переделывали машины с танчанки, перепаривали. Собирали очень много техники, ремонтировали технику*

(мовою оригіналу, свідок №55464)

«Банда «Матросова» – єдине угруповання, що не перебувало у так званих офіційних «ЛНРівських» батальйонах. Учасні в бойових діях не брали, але займалися захопленням підприємств і викраденням підприємців. Керував формуванням Ігор Белкін, який працював водієм у місцевого прокурора Олек-

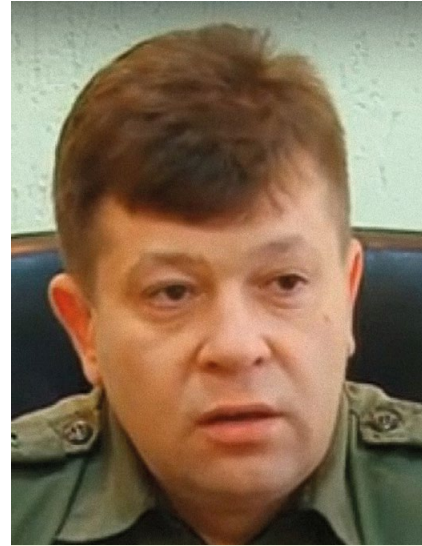

Фото 10. Волков О. П., 15.10.1975 р. н., громадянин України
Джерело: Волков Олександр Павлович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://psb4ukr.org/criminal/volkov-aleksandr-pavlovich/>

сандра Головчука та користувався його прикриттям. Олександр згодом став прокурором Краснодонського району при «ЛНР», наразі перебуває в Криму. Угрупування зрештою було розформовано.

“ *Это действительно была группировка гоп-стопников. Саша Гайдей о ней знал, но не трогали его, потому что он был под крышей Головчука. Место дислокации – какие-то гаражи, какие-то дачи*
(мовою оригіналу, свідок №55464)

Угрупування «Корейця» деякий час діяло у Свердловському районі, але його швидко ліквідував Олександр Гайдей, щоб установити власний контроль над територією. Керівника формування **«Корейця» на момент написання** звіту авторам ідентифікувати не вдалося.

“ *На поселках еще были, там Ваня «Кореец», его быстро хлопнули, особенно Гайдей, отобрал оружие, поскольку Гайдей хотел стать единоличным хозяином территории. Ваня «Кореец» находился на Володарке, поселок шахты имени Володарского, в помещении пожарной части. Фамилия у него на русский манер, но выглядел он как кореец, узкоглазый*
(мовою оригіналу, свідок №55465)

Головну роль у розвитку воєнного конфлікту у Свердловському районі відіграли члени **Комуністичної партії України** та російські козаки, що входили до складу організації **«Всевеликое войско Донское»**. Свердловський козакий юрт Всевеликого війська Донського розташовувався у приміщенні, яке належить Свердловській міській раді, ще з 2004 року – безплатно, адже рішенням сесії міської ради організацію звільнили від сплати податків. Козаки мали змогу видавати свої матеріали у ЗМІ, мали власну газету та розповсюджували агітаційну літературу. З початку подій у Свердловську вони розміщувалися в офісі Комуністичної партії України та активно виступали на мітингах⁶⁷.

“ *На початку всієї цієї каші, ще у березні, штаб Комуністичної партії України, – місцевий осередок міста Свердловськ, – знаходився за парком. Я туди водив дитину в садок, тому точно знав, де він знаходиться. Ще нічого там не було, ще до захоплення – кінець березня-початок квітня – я там систематично спостерігав автомобілі з російськими номерами, коли відводив і забирав дитину з садка. І там на базі Комуністичної партії у них був штаб, і вона керувала всім цим захопленням міста, конкретно з її лідером. Він потім там чи народним мером став, щось таке. Цей*

67

Олена Степова. Уроки історії: враги существуют для того, чтобы делать нас лучше! // Информационное сопротивление [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://bit.ly/2EHJcwl>

місцевий осередок безпосередньо сприяв порушенню конституційного ладу в місті Свердловськ

(мовою оригіналу, свідок №55461)

“ *И вот эти «реестровые казаки», юрты, это же было «Всевеликое войско Донское», которое было как общественная организация, официально зарегистрирована в Украине, и их юрты были официально зарегистрированы. Они находились в коммунальной собственности, у них была общественная организация, абсолютно бесплатно. Городская власть постоянно выделяла им деньги на это. И вот они собирались в здании КПУ – Коммунистической партии Украины. Гайдей засветился и среди афганцев, и в казачество он входил, он же казак реестровый*

(мовою оригіналу, свідок №55464)

“ *И на первом этаже, там, где у коммунистов был второй офис, – у них был один офис в одном месте, а это было у них как офис-склад. Там стояла машина грузовая, «УРАЛ» тентованный, грузовой, и в него загружали зеленые ящики с оружием. Ящики открывали, проверяли, перепакывали. Рядом СБУ, сотрудники на работе, рядом суд городской, все на работе*

(мовою оригіналу, свідок №55464)

Навесні 2014 року учасники проросійських мітингів вимагали створення у Свердловську «Добровільної народної дружини» для патрулювання міста та допомоги міліції. Тоді ж публічно виступили основні учасники подальших подій.

“ *Милиция сказала: «Мы не справляемся, сотрудников не хватает». И пришел Толя Мартыненко – это голова КПУ, Саша Гайдей, Андрей Сухачев – он сейчас «мэр» Свердловска*

(мовою оригіналу, свідок №55464)

Фото 12 – Патент на офіцерський козацький чин Гайдея О.П. Джерело: Гайдей Олександр Петрович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://psb4ukr.org/criminal/gajdej-aleksandr-petrovich/>

Фото 11. Гайдей О.П. («Рим»), 03.03.1966 р. н., громадянин України
Джерело: Гайдей Олександр Петрович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://psb4ukr.org/criminal/gajdej-aleksandr-petrovich/>

Гайдей Олександр Петрович (позивний «Рим») народився 3 травня 1996 року в м. Свердловськ Луганської обл. Член Комуністичної партії України, депутат Свердловської міськради VI скликання⁶⁸. Керівник організації «Союз ветеранів Афганістана». Командир 12-го батальйону територіальної оборони «Рим» (раніше «Свердловський козацький полк»).

Діставши певну владу, Гайдей призначив собі заступників.

Буценко Роман Юрійович (позивний «Цапля») – заступник військового коменданта Свердловська з економічно-господарської діяльності. Забезпечував НЗФ матеріальними засобами та заробітною платою. Контролював так звану Свердловську митницю і координував діяльність угруповань, які переміщували контрабандні вантажі через захоплений силами Росії пункт пропуску «Червонопартизанськ» на російсько-українському кордоні у 2014 – 2015 рр., після чого виїхав на територію РФ. 19-го лютого 2018 р. засуджений на території України строком на 3 роки до позбавлення волі за ч. 2 ст. 260 Кримінального кодексу України⁶⁹.

Фото 13. Буценко Р.Ю., 14.09.1978 р. н.
Джерело: Буценко Роман Юрійович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/bucenko-roman-yurevich/>

⁶⁸ Гайдей Олександр Петрович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://psb4ukr.org/criminal/gajdej-aleksandr-petrovich/>

⁶⁹ В Украине посадили в тюрьму известного главаря террористов // РЕАЛ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/359ULqX>

Фото 14. Доценко О.Ф., 10.06.1977 р. н.
Джерело: Доценко Олег Федорович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/docenko-oleg-fedorovich/>

Доценко Олег Федорович (позивний «Чорний») – помічник Олександра Гайдея, мешканець Свердловська; брав участь у викраденнях та мародерстві.

“ *И у Гайдея был помощник, «Черный», он действительно чернявенький такой. И этот помощник с двумя высшими образованиями, одно, правда, незаконченное. Сейчас этот помощник до сих пор на подвале сидит, чувствую, что его и хлопнули. И вот этот помощник, он никогда не позволял над украинскими пленными издеваться, их даже работать не заставляли. «Черного», зама Гайдея, звали Олег* **(мовою оригіналу, свідок №5465)**

Організувавши разом із групою проросійських активістів «Оборону Свердловська», Гайдей вимагав створення так званого ополчення на сесії міської ради. Потім, захопивши декілька підприємств у центрі міста, почав набір бойовиків⁷⁰. Одним із командирів «Свердловського батальйону територіальної оборони» був **Сергій Лучшев**, ліквідований 9 листопада 2018 р.

Керівництво над зібраними загонами бойовиків перебирали на себе вже «чинні» у місті козацькі юрти та їхні отамани.

У серпні 2014 року незаконні збройні формування вибили Збройні сили України зі Свердловського району, а так звана самооборона, отримавши зброю, ймовірно, через КПП «Довжан-

70
Гайдей Олександр Петрович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://psb4ukr.org/criminal/gajdej-aleksandr-petrovich/>

Фото 15. Лучшев С. М., 29.09.1964 р. н., громадянин України
Джерело: Лучшев Сергій Миколайович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/luchshev-sergej-nikolaevich/>

Олена Степова. Уроки истории: враги существуют для того, чтобы делать нас лучше! // Информационное сопротивление [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://bit.ly/2EXb0MK>

Фото 16. Синельник С. М., 27.09.1970 р. н.
Джерело: Синельник Станіслав Михайлович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/2DIPxg2>

ський», перейменувалася в «**Першу козацьку сотню імені Стаса Синельникова**» під керівництвом Гайдея (далі – **підрозділ «Рим»**)⁷¹.

Місця дислокації – приміщення відділу прикордонної служби «Свердловськ» і приміщення ТОВ ВКФ «Ремо» (м. Свердловськ, вул. Глінки, 1а)

“ По группировкам первое время вообще никто ничего не понимал. Потому что народные дружины при исполнении созданы были официально. Потом они сразу переименовались в «Казачью сотню имени Стаса Синельникова», а потом они стали уже, на фоне этой казачьей сотни, «Римом»

(мовою оригіналу, свідок №55464)

Свою назву козацька сотня дістала після загибелі 22 травня 2014 р. афганського друга Гайдея, бойовика **Станіслава Синельника**.

“ А из группировок еще был так называемый бывший член Коммунистической партии, депутат городского совета Гайдей. Вот он создал, где у нас пограничная застава была, возле «Лютика» – детский садик. Я не помню, в какое время, но это май – июнь, наверное, уже в июне. Они там держались, их окружили, и они оставили погранзаставу. И там уже Гайдей штаб сделал, и там находилась Казачья сотня имени Синельникова, какой-то погиб его афганский друг в боях с ВСУ, и имени его назвали «Казачье подразделение имени Синельника»

(мовою оригіналу, свідок №55462)

“ Я был очень удивлен, когда некоторые мои знакомые поддержали боевиков, и общение между нами прекратилось. Один из знакомых был убит – **Синельник Станислав Николаевич**. Пытались взорвать мост, чтобы украинская армия не прошла

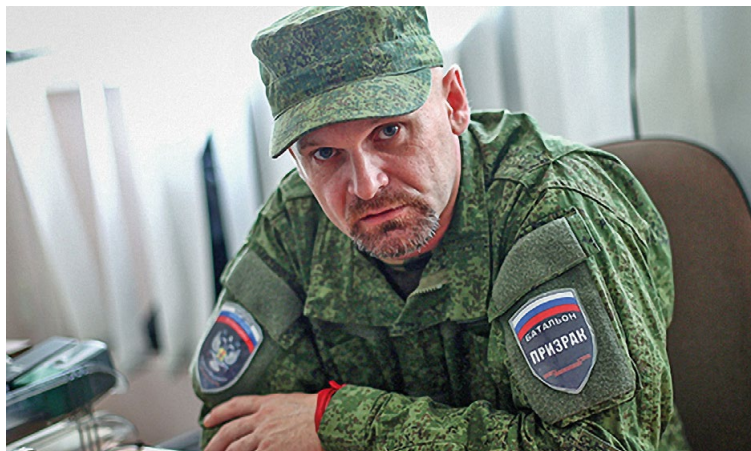
(мовою оригіналу, свідок №55465)

72
Террористы ЛНР устраивают «разборки» с российскими казаками // Информационный портал «irtaFAX» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://irtafax.com.ua/news/2014/10/2014-10-06-9.html>

У серпні 2014 року підрозділ «Рим» зіткнувся з «народною міліцією» колишнього «Міністра оборони ЛНР» Ігоря Плотницького, метою якого було роззброїти підрозділ і взяти під контроль територію Свердловського району. Із першої спроби позбутися «Рима» не вдалося, втім восени Гайдей зникає разом із грішми бойовиків, імовірно переховуючись у Росії через конфлікт із іншими НЗФ⁷².

3 весни 2014 року Гайдей активно співпрацював з угрупованням Олексія Мозгового.

Мозговий Олексій Борисович, 03.04.1975 р. н., командир НЗФ «Призрак» у складі «Армії Південного Сходу». Ліквідований 2 травня 2015 р.⁷³.

73
Мозговой Олексій Борисович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://psb4ukr.org/criminal/mozgovoj-aleksej-borisovich/>

Фото 17. Мозговий О. Б. 03.04.1975 р. н.
Джерело: Георгий Переми-тин. Командир бригади «Призрак» Алексей Мозговой убит под Луганском // РБК [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/2EG78jF>

14-й батальйон територіальної оборони «Призрак» заснували на території бази відпочинку «Ясени» (с. Дар'їно-Єрмаківка) незадовго перед тим, як Свердловськ опинився під контролем Гайдея. Серед місцевих оголосили набір до лав батальйону, а самого Мозгового регулярно бачили в місті.

“ В «Ясенах» с самого начала создавался батальон «Призрак». Вот Мозговой, это его группировка. Там набирали людей, там база, оружие из России приходило. Именно там концентрация была вся
(мовою оригіналу, №55462)

Через атаку ЗСУ на базу відпочинку «Ясени» одна частина батальйону перемістилась у Палац культури ім. Свердлова, а інша – на територію заводу «Інтерсплав». Зазнав шкоди і дитячий табір, який спочатку слугував базою для «Рима», потім «Призрака», а згодом його зайняли чеченці.

“ И у нас с мая в городе был «Призрак» Мозгового. И Мозговой у нас был в городе регулярно. Они у нас стояли на базе «Ясени», потом они стояли в ДК у нас, а потом у них была база под Комсомольским поселком. И вот они работали с Сашей Гайдеем синхронно, но не мешая друг другу. Тем более того, у нас очень много свердловчан ушли служить вот именно в «Призрак» и к Гайдею
(мовою оригіналу, свідок №55464)

Фото 18. Костін О.В., 15.04.1967 р. н.
Джерело: Костін Олександр Вікторович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/kostin-aleksandr-viktorovich/>

“ Призрак» появился у нас в апреле, конец апреля. В мае они до выборов у нас полностью в городе находились. Вот где-то конец апреля – первые числа мая. Например, я вот рассказывала про ВСУ, где стоял «Призрак», база. Там ФСБшники учили их минировать, воевать. Это как лагерь обучающий. Да, «Ясени» бомбили, был авиаудар, налет, погибло стадо коров, ноги оторвало сторожу. Соседскую деревню разнесло. А «Призрак» у нас сидел, в Свердловске. Потом они заняли пионерский лагерь, детский лагерь «Королевские скалы», в Провалье. Там сначала стоял «Рим», а потом туда зашли чеченцы – кадыровцы, россияне, и они там уже фактически стояли до конца 2015 года

(мовою оригіналу, свідок №55464)

Не менш цікавою фігурою є Олександр Костін – заступник Олексія Мозгового, разом із яким він формував батальйон “Призрак”.

Костін Олександр Вікторович (позивні «Август»/«Батя») – мешканець Свердловська, брав участь у створенні батальйону «Призрак», колишній заступник Олексія Мозгового. Командир окремого механізованого батальйону «Народної міліції ЛНР» та батальйону «Август». У лютому 2020 року його засудили в «ЛНР» за розстріл цивільного населення (докладніше – у розділі 3). Ліквідований у травні 2020 р. в тюрмі так званої ЛНР⁷⁴.

У квітні 2014 року частину НЗФ із числа місцевих жителів замінили на російських кадрових військовослужбовців і Донських козаків. У травні 2014 батальйон “Призрак” перемістився до Лисичанська, а в липні з’явився в Алчевську, де брав активну участь у бойових діях. Замість “Призрака” у Свердловський район ввійшли чеченці і розмістилися на території дитячого табору “Королівські скелі”.

“ По поводу присутствия российской агрессии думаю, что кавказцы были с РФ. Это точно не наши местные люди. Хотя у нас жили курды, но эти, скорее всего, из России. Или казахи, или чеченцы. Приехали заработать. Это добровольцы. Вооружила их РФ через Коммунистическую партию. Компартия на тот момент не была правящей, но у них была двухкомнатная квартира в центре города Свердловск. Отремонтированная, оборудованная мебелью новой. Машина была. Платили зарплату первому секретарю. Я думаю, что РФ вкладывала деньги в них. Сейчас этот секретарь – заместитель администрации в г. Свердловске

(мовою оригіналу, свідок №55469)

“ І ще такий момент важливий: ті, хто стояли на блокпосту в напрямку Довжанська, за мостом, як виїжджати з центру, на початку, після захоплення військомату, коли їх організували там і дозволили, не знаю, чим їх агітували – ідеєю, грошима, – вони були місцеві. А потім, в кінці квітня, оцих місцевих позбірало і типу як на ротацію відправили до Гіркина⁷⁵ у Слов'янськ. А їхні місця позаймало козачьє російське»
(мовою оригіналу, свідок №55461)

“ Потом появились добровольцы и казаки Донские – Великое войско Донское, а потом уже зашли Вооруженные силы Российской Федерации, они заходили без флагов. Добровольцы российские и казаки заходили под флагами Российской Федерации. Все регулярные части заходили без идентификации. Первые танки регулярных российских войск появились, я уже точно не помню – по-моему, это был конец апреля. Это появились первые танки, первые БТРы. Это уже в черте города, я имею ввиду. На «Королевских скалах» чеченцы заселились в мае 2014 года
(мовою оригіналу, свідок №55464)

За останніми оприлюдненими даними Служби безпеки України стало відомо, що дії «Рима» координував полковник ФСБ РФ Ігор Єгоров. Отже, це свідчить про те, що безпосередній контроль над НЗФ на Сході України здійснювала РФ.

Єгоров Ігор Анатолійович – громадянин Російської Федерації, полковник ФСБ.

З літа 2014 Єгоров під позивним «Ельбрус» напряму координував діяльність НЗФ на території Луганської області, доводив до бойовиків розпорядження російського командування та організовував взаємодію різних угруповань. Полковник ФСБ називав себе «першим заступником командувача» військ так званої Новоросії. Важливим аспектом його діяльності було узгодження спільних дій між так званими «міністерствами оборони ЛНР та ДНР», забезпечення бойовиків озброєнням та боєприпасами. Єгоров перебував на території, що не контролюється урядом України, особисто спрямовував групи проросійських бойовиків із Криму на Донбас. Фігурант справи щодо катастрофи малайзійського «Боїнга» рейсу MH-17⁷⁶.

Станом на серпень 2020 року за даними Міністерства оборони України у м. Свердловськ Луганської обл. за адресою вул. Заводська, 1 (територія колишнього ВАТ «Свердловський машинобудівний завод») розташовано пункт постійної дислока-

75

Ігор Гіркин. Місто, з якого почалася війна: на головну роль призначено... / Юля Павлік / Українська Гельсінська спілка з прав людини – Київ, 2019. – С.27 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/Slov2_10.pdf

Єгоров І.А., 26.05.1962 р. н., громадянин РФ
Джерело: Єгоров Ігор Анатолійович // ЦД «Миротворець» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://myrotvorets.center/criminal/egorov-igor-anatolevich-2/>

76

Нові деталі у «справі Шайтанова»: його вербувальник із ФСБ керував терористами на Донбасі // YouTube-канал Служби безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3gTaDAf>

ції та штаб 12 стрілецького батальйону територіальної оборони (підрозділ "Рим"), що входить до складу 2 окремої мотострілецької бригади 2 армійського корпусу оперативного угруповання російсько-окупаційних військ.

2 окрема мотострілецька бригада 2 армійського корпусу оперативного угруповання російсько-окупаційних військ як військо територіальної оборони підпорядковується 8 загальновійськової армії Південного військового округу Збройних сил РФ.

На вул. Ленінського комсомолу, 3 дислокується військова **комендатура №3**, яка входить до окремого комендантського полку 2 армійського корпусу оперативного угруповання російсько-окупаційних військ.

Аналітику Центру документування УТСПЛ
Зорі Анастасії Павлівни
вул. Фреюінска, 3/34, м. Київ, Київської області, 04070,
тел.(068) 437-20-49, e-mail: azorya@helsinki.org.ua

3. Інформація щодо кількості полонених утримуваних на території Свердловського району Луганської області під час воєнного конфлікту до Об'єднаного командного пункту об'єднаних сил не надходила.

Разом з тим повідомляємо, що відповідно до Закону України від 18.01.2018 року № 2268-19 "Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях" з 30 квітня 2018 року завершено проведення Антитерористичної операції (далі АТО) та розпочато операцію об'єднаних сил, матеріали за результатами АТО передано до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України та архівів інших складових сектору оборони за належністю.

У зв'язку із вищезазначеним, для оперативності отримання інформації пропонується безпосередньо звернутися до Галузевого державного архіву Служби безпеки України (01601, м. Київ, вул. Малоїдвальної, 16) та Галузевого державного архіву Міністерства оборони України (02093, м. Київ, вул. Бориспільська, 16).

Начальник штабу – перший заступник Командування об'єднаних сил
генерал-майор Володимир КИДОНЬ

Фото 20, 21. Відповідь
Міністерства оборони України
на інформаційний запит

В Командуванні об'єднаних сил за дорученням Генерального штабу Збройних Сил України розглянуто Ваш запит стосовно надання для ознайомлення інформацію про:

1. Кількість військових загиблих на території Свердловського району Луганської області під час воєнного конфлікту на Сході України.
2. Інформація щодо наявних незаконних збройних угруповань, їх ієрархія, координація та контроль з боку Російської Федерації.
3. Загальна кількість полонених утримуваних на території Свердловського району Луганської області під час воєнного конфлікту.

За результатами розгляду та в межах компетенції повідомляємо наступне:

1. З початку операції об'єднаних сил (01.05.2018) до теперішнього часу від командирів військових частин, залучених до складу сил та засобів операції Об'єднаних сил, даних про військових загиблих на території Свердловського району Луганської області не надходило.

2. В м. ДОВЖАНСЬК (колишній СВЕРДЛОВСЬК) Луганської області, вул. Заводська 1, на території колишнього ВАТ "Свердловський машинобудівний завод" перебуває пункт постійної дислокації та штаб (в/ч Л-11265) - 12 стрілецького батальйону територіальної оборони (сб ТрО). 12 сб ТрО входить до складу 2 окремої мотострілецької бригади (в/ч Л-73438) 2 армійського корпусу оперативного угруповання російсько-окупаційних військ (АК ОУ РОВ).

2 АК ОУ РОВ, як війська територіальної оборони, підпорядковується 8 загальновійськової армії Південного військового округу Збройних сил РФ.

50 відсотків особового складу підрозділу 12 сб ТрО, на ротатійній основі, виконують завдання на лінії бойового зіткнення сторін, вздовж річки Сіверський Донець по рубежу КРАСНИЙ ЯР – РАЇВКА, командно-спостережний пункт 12 сб ТрО знаходиться в ОБОЗНЕ. Решта, 50% особового складу рахуються в пункті постійної дислокації та перебувають в відпустках, на лікарняних, навчанні тощо.

Разом з тим, в м. ДОВЖАНСЬК по вул. Ленінського комсомолу 3, дислокується військова комендатура №3 яка входить до окремого комендантського полку (в/ч 44044) 2 АК ОУ РОВ.

НАПАДИ НА ЦИВІЛЬНЕ НАСЕЛЕННЯ

3.1 ПРАВО НА ЖИТТЯ, СВОБОДУ І БЕЗПЕКУ

Відповідно до положень міжнародного гуманітарного права цивільне населення не повинно бути об'єктом нападів, цивільні особи користуються правом на повний захист, що надається їм міжнародним правом. Усі особи, які не беруть безпосередньої участі або припинили брати участь у воєнних діях незалежно від того, обмежена їх свобода чи ні, мають право на повагу до своєї особистості, своєї честі, своїх переконань та своїх релігійних обрядів. За всіх обставин з ними поведуться гуманно й без будь-якого несприятливого розрізнення. Заборонено посягання на життя, здоров'я, психічний і фізичний стан осіб, зокрема вбивство, а також таке жорстоке поводження, як катування, каліцтво чи будь-які форми тілесних покарань; незаконне позбавлення волі; знущання над людською гідністю; рабство й работоргівля в усіх їхніх формах; грабіж, примус до служби у збройних силах противника тощо^{77, 78}.

У травні 2014 р. у Свердловську трапилися перші випадки незаконного позбавлення волі. За свідченнями жертв, жителі міста ставали об'єктами нападу переважно через майно та гроші або громадянську позицію.

“ 8-го мая приехали на фирму тоже около 12 человек. Поставили к стене с автоматами. Это была так называемая организация, она еще только начинала создаваться – бригада «Призран», Мозгового. Приехали, перепугали людей на фирме, кого на пол положили, кого к стене поставили. Зашли ко мне в кабинет. Под принуждением оружия посадили в мой автомобиль. Я ехал не за рулем, они сели. И поехали в «Ясены». Приехали туда, вывели из машины. Один в форме там сказал: «В связи с тем, что честно на такую машину не заработаешь в шахте, пошли

77

Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року (укр/рос) // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3jBgzzx>

78

Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол II), від 8 червня 1977 року (укр/рос) // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/333WuLN>

на расстрел». Повели меня расстрелять. Сказали, что будут расстреливать, психологическое воздействие. Все вооружены, направляли оружие

(мовою оригіналу, свідок №55462)

“ Я займався спортом. Проживав там до 2015 року до початку грудня, коли мене захопили бойовики. Був захоплений у хаті. Вони мені натягнули мішок на голову, застібнули у наручники і відвезли до так званої поліції ЛНР. Там, де була раніше міліція, там поліція ЛНР. Вимагали з мене, щоб записати у шпигуни, диверсанти

(мовою оригіналу, свідок №55465)

“ Я знаю такий випадок: чув, що один мужик, як тільки все починалося, прапор України у себе в дворі поставив. А після того, як українську армію відбили, його брали туди десть у комендатуру і сильно били. Я не знаю, що з ним

(мовою оригіналу, свідок №348)

“ Девочку, учительница украинского языка, забрали. Ее похитили, когда она шла за сыном в детский садик, опять же, бытовая история. Родные узнали, когда позвонили из детского садика и сказали, что ребенка никто не забрал

(мовою оригіналу, свідок №55464)

Якщо у затриманого не було майна, яке можна привласнити, або коштів, у рідних вимагали велику суму грошей в обмін на його свободу.

“ Они предлагали обмен, постоянно условия меняли. Когда поняли, что денег нет, они давали мне плюс 10 дней на сбор денег, потом – денег нет, такой суммы – «ну давай хоть что-то собирай». Полтора миллиона гривен требовали. И когда мы с ними общались, то они сразу на эмоцию пробивают, страх. В первый момент – это все истерика, они это слышат, чувствуют, на это все рассчитывают. Большинство людей сразу бегут, платят, отдают все, а если мне нечего отдать? Я знаю реально, что мне негде взять. Кроме машины и тех квартир у меня ничего нет. Ну я оцениваю свои возможности, понимаю, что я не возьму нигде, не соберу эту сумму. И мне нужно вести с ними переговоры, какой-то диалог

(мовою оригіналу, свідок №55470)

Під час незаконного утримання свідків неодноразово піддавали тортурам та психологічному впливу. Їх також використовували для виконання важких робіт.

“ То уже ночью мне отрезали пальцы. В тот день они особо не трогали. Через несколько дней. Собрались, видать, офицеры их, они себе там званий повесили в казачьих войсках и стали разговаривать уже по-другому. Поставили на колени, взяли нож, отрезать пальцы стали. Фаланги пальцев остались на месте, не повредили, они больше, наверное, морально хотели. Я там и чуть-чуть поработал. Один раз ездил на склад, разгружал машины с боеприпасами
(мовою оригіналу, свідок №359)

“ Был один допрос в гараже. Шапку и наручники мне не снимали. Сказали, что я сотрудничал с украинской армией. Спрашивали о каких-то схронах. Я им объяснял, что я никаких заданий ни от кого не получал. Кто проводил допрос – не знаю, на меня надели шапку, которая закрывала мне глаза. Слышал по головам, что в гараж заходили два кавказца, которые меня задерживали. Мне предложили собрать 200 тысяч гривен. Я им предложил забрать мою квартиру. Они били меня кулаками по туловищу. Били бутылкой с водой
(мовою оригіналу, свідок №55469)

“ Затягли в таке мене полупідвальне приміщення. Кімната не освітлюється. Над головою в мене там було віконце, таке забите пльонкою. Одна половина була повністю забита, друга там пробита, звідти воздух ішов. І було трошки, трошки видно. Тобто через оце віконце було видно, але світла не було. Але я зайшов, мені було дуже темно, вони мене так от привели, головою в стінку тріснули, мішок зняли. Кабелем прив'язали мене до обратки: десять метра півтора я міг тільки двигатись. І вони почали бити. Били просто, били в груди, били по цим точкам: по серцю, по печінці там, в живіт. Синяків ніяких не залишали, просто били в ці. Побили, потім вийшли. Прибігли один раз, якісь у них... одна була палка, цією палкою доганяється снаряд у ствол. Дерев'яна така, зелена. І вони цією палкою били отут по кістках, по нерву, де саме болюче, по голові там трішки, тільки по голові не сильно. Старалися бити по ногам, де саме болючіше. Потім, через кілька годин, прийшли з молотками, якими укладають плитку, що ото сту-

кають. І тими молоточками удвох, обоє сміються: «ги-ги» і один – по одному плечу, другий – по другому, мене повністю тими молоточками...

(мовою оригіналу, свідок №55468)

Ув'язнених тримали на території захоплених підприємств та адміністративних будівель, у приміщеннях, не пристосованих для утримання людей. У приміщенні відділу прикордонної служби «Свердловськ» було організовано комендатуру, де розмістили дві камери для тримання цивільних осіб. Іншими місцями незаконного утримання стали установа СБУ, Свердловський районний відділок МВС та підприємство «Ремо».

“ *А камера – это в погранзаставе камера предварительного заключения, железная, рассчитана на две кровати. Размер малюсенький, 2.5м на 3м. Высота – около 2.8м. Она находится рядом с кабинетом этого Гайдея, через стену. На первом этаже. Как живой щит. Все прекрасно знали, что рядом с ним люди. Было маленькое окно в самом верху, с решеткой*

(мовою оригіналу, свідок №359)

“ *Свердловські районні відділки МВС. По цих відділеннях були ІТТ, щоб конвоювати людей на суд, п'яничок щоб потримати, поки протверезіють, – і там людей тримали, місцевих. А тих, із кого гроші можна було взяти, везли в Луганське СБУ*

(мовою оригіналу, свідок №55461)

“ *В Свердловске у Рима был лагерь такой пыточный большой. Это на предприятии «Ремо», у них там как СТОшки были, там был такой как подземный гараж*

(мовою оригіналу, свідок №55463)

Деяких мешканців міста вбили за допомогу Збройним силам України, а когось позбавили життя заради грошей.

“ *Убийство нотариуса – банальная ситуация. Он [Примітка: нотаріус] и сын одного из рестораторов города помогли нашим ВСУшникам. Они готовили еду, паковали в бидоны и возили на Должанский и на Партизанский нашим пацанам. Возили тихо, не афишируя. Его [нотаріуса] расстреляли из кустов. «Матроса» отмазали по той простой причине, что он сказал, что он [нотаріус] ВСУшникам помогал, поэтому он его убил. Ехало 2 машины, одна машина – сын вот этого ресторатора, молодые, лет 27 на тот мо-*

мент было, и ехал вот этот мужчина [нотариус]. И ту машину пропустили, а эту машину расстреляли, и его убили

(мовою оригіналу, свідок №55464)

9 травня 2014 р. на автошляху «Харків – Ростов-на-Дону» поблизу населеного пункту Новоборовиці Свердловського району було розстріляно родину із 3-х осіб.

Фото 22. Розстріляне авто
Олега та Ірини Буріхіних
Джерело: Денис
Казанський. Подвиг героя
Новоросії. Як Мозговий
расстрелял целую семью
// Блог Дениса Казанского
[Електронний ресурс] –
Режим доступу: <https://bit.ly/3bUJek>

Бізнесмен із Антрацита, Олег Буріхін із дружиною Іриною та 10-річною донькою Єлизаветою двома позашляховиками їхали до Росії. Знаючи, що в авто Олега була значна сума грошей, учасники НЗФ перекрили трасу і розстріляли автомобілі. Олег та Ірина Буріхіни загинули на місці, донька дістала важкі поранення, її доставили в лікарню. В лютому 2020 року за фактом скоєння цього злочину так звана ЛНР відкрила кримінальне провадження щодо Олексія Мозгового та Олександра Костіна:

«Мозговой А.Б. и Костин А.В. получил информацию о том, что в ночь с 08.05.2014 на 09.05.2014 по автомобильной автодороге с сочетанием «Харьков – Ростов-на-Дону» со стороны города Антрацит будет передвигаться Бурыхин О.А., который занимал должность директора шахты ООО «Борис Инвест» в г. Антрацит, совместно со своей семьей, и должен был перевозить крупную сумму денег, приняли решение совершить разбойное нападение на семью Бурыхиных

с целью завладения денежными средствами. Так, 08.05.2014 в 22:00 Костин А.В. и Мозговой А.Б., незаконно завладев транспортным средством, на котором по их команде передвигался вооруженный автоматическим оружием личный состав 2-го взвода, следуя впереди КамАЗа на легком автомобиле, прибыли на Т-образный перекресток автомобильной автодороги с сочетанием «Харьков – Ростов-на – Дону» в районе с. Новоборовицы Свердловского района. Мозговой А.Б. и Костин А. В., увидев вдалеке свет автомобильных фар, уведомили личный состав, что приближаются ожидаемые автомобили. От командиров подразделения в лице Костина А.В. и Мозгового А. Б. поступила команда личному составу об открытии огня. Так, бойцы 2-го взвода, занимая позиции по обе стороны проезжей части, беспорядочно открыли стрельбу из автоматического оружия по остановившимся внедорожникам, которая продолжалась примерно на протяжении 10-ти секунд, в результате чего Бурыхина И. А. скончалась на месте, а Бурыхину О.А. и малолетней Бурыхиной Е.О. причинены телесные повреждения, причинившие тяжкий вред здоровью. После того, как личный состав отъехал на КамАЗе, Костин А.В. с Мозговым А. Б. похитили из салона автомобиля на котором передвигался Бурыхин О. А. денежные средства в сумме не менее 300 000 гривен».

(мовою оригіналу)⁷⁹

Наступний інцидент стався 10 липня 2014 р., коли Андрія Отравенка знайшли у лікарні з вогнепальними пораненнями голови. Поранений перебував у непритомному стані. Саме того дня він і помер⁸⁰.

“ Из погибших – могу сказать, это мой родственник – **Андрей Отравенко**. Он уехал на шахту, по-моему, на «Должанскую Капитальную», он работал тогда, - и когда возвращался, то забрали машину и его назвали мертвым

(мовою оригіналу, свідок №55463)

Окрім полону відомо також про випадки зникнення людей безвісти. Свідчення про обставини зникнення дають змогу припускати, що декого зі зниклих імовірно вбили. Застосовуючи вже усталену практику, НЗФ використовували різну місцевість, щоб сховати їхні тіла.

“ Ставки у нас використовували виключительно как места захоронения, любые. Вот у нас была ситуация, когда в 2014 году пропадало много людей, в 2015 году, и бросали в ставки людей. И потом, когда вода ушла, то людям негде было попить, ни попить,

79

Денис Казанский. Подвиг героя Новороссии. Как Мозговой расстрелял целую семью // Блог Дениса Казанского [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://bit.ly/3blJYek>

80

Свердловский городской еженедельник «Восточный Донбасс» #4 (8853) от 20 января 2016 года, стр. 21

езде все было либо заминировано, либо засрано. И тоже ополчение было вынуждено чистить ставки, доставать оттуда вот этих, их называли «гирлянды», это привязанные люди к ящикам со снарядами. Использовался Бирюковский ставок, Александровский ставок. Но основным местом, называется оно официально Александровское хвостохранилище, так смешно называется. Это отстойник шахтных штывов, он огромный и бездонный, как топь. А так – это у нас часто, и до сих пор это продолжается
(мовою оригіналу, свідок №55464)

“ *Говорят, какие-то трупы были прикопаны в мелких канавках. Прикапывали трупов в районе шахты «Капитальная-Должанская», в районе племсовхоза «Должанский», в районе поселка Ананьевка, и в районе поселка Хмельницкого – там, говорят, больше всех было*
(мовою оригіналу, свідок №55465)

3.2 ПОРУШЕННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ

Відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, грабувати майно цивільного населення заборонено. Приватну власність необхідно поважати, її не дозволено конфіскувати, крім випадків, коли знищення або захоплення такої власності вимагає нагальна військова необхідність.

Порушення, спрямовані проти майна, кваліфікуються як серйозні, коли містять дії, не виправдані військовою необхідністю, а саме: великомасштабне руйнування майна, присвоєння майна у великих розмірах, знищення або розграбування власності противника, віддання на розграбування населеного пункту або місцевості⁸¹.

Отримавши зброю та необмежену владу, проксі-сили Росії безпричинно грабували місцеве населення. Найпершими об'єктами їхньої уваги стали підприємці та власники авто. Забирали нерухоме майно, гроші й навіть товари зі складів.

“ *Пока длились бои, у этих банд не было времени заниматься вымогательством, а когда украинскую армию вытеснили из посёлка, то появилось время для мародёрства. Сначала щипали предпринимателей, а потом дошло время до меня*
(мовою оригіналу, свідок №55469)

81
Міжнародне гуманітарне право. Посібник / [О.О. Войтенко, М.М. Гнатівський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса: Українська Гельсінгська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. – 145с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/07/WEB_01.pdf

“ *Это на «Ясенах», забрали автомобиль. Написали мне расписку, у меня ксерокопия есть. Я помню там фамилия Селеванов, Всевеликого войска Донского. Из Волгограда он, военный пенсионер, уже где-то ему было под 60 в то время*

(мовою ориганілу, свідок №55462)

“ *Зашли чеченцы, по городу ездили. Видно, что и говор, и машины без номерных знаков. Грабили, забирали деньги, машины, людей. Меня забрали, со всех дул вытрусил. Потом позабирали машины у директора, вот этот завод РМЗ, который на Харьковской. Например, тоже знаю, магазин «Водолей» – у него склад был на ДОСААФ, и вот в фуру выгрузили все, что было. Мопеды, еще там вот эти между собой поразбирали. Машину у него забрали, это 100%. Знаю, что потом пострадал владелец похоронного агентства, у него забрали машины, тоже избили, по голове наступали прикладом. Похоронное агентство «Орфей», кажется*

(мовою ориганілу, свідок №55462)

3.3 ПРАВО НА СВОБОДУ ДУМКИ, СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЇ

Заборонені переслідування будь-якої ідентифікованої групи або спільноти за політичними, національними, етнічними, культурними, релігійними, або іншими мотивами. Духовний персонал, чії функції стосуються виключно виконання релігійних обов'язків, має право на повагу та захист за будь-яких обставин. Він втрачає право на захист, якщо поза своїми гуманітарними функціями вчиняє дії, що завдають шкоди противнику⁸².

Після встановлення контролю РФ над територією на Сході України почалися переслідування духовенства, яке не належало до Російської православної церкви чи ісламу. Священникам надходили погрози через їхню діяльність, а церкви будь-яких інших конфесій, крім РПЦ, згодом змусили закритися.

Мені дзвонили, погрожували, що вб'ють, якщо ми не перестанемо займатися гуманітарною допомогою. Це була осінь 2014 року, жовтень приблизно. Хто дзвонив – не знаю. Влітку ще було, один дзвонив. Така була неприємна розмова у червні чи в липні 2014-го

(мовою ориганілу, свідок №348)

82 Міжнародне гуманітарне право. Посібник / [О.О. Войтенко, М.М. Гнатівський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса: Українська Гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. – 145с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/07/WEB_01.pdf

“ А вот гонения начались к концу 2015 года. Первую церковь, которую закрыли, – это были «Свидетели Иеговы» и баптисты, протестантские церкви. Их сразу объявили агентами США и начали закрывать. Работает только православный Московский патриархат, и мусульманская церковь. Община очень большая. Что самое интересное, очень много православных ополченцев в 2014 году, когда они служили и с дагестанцами, и с кадировцами, они принимали мусульманство и теперь это – мусульмане. Такая миграция интересная идет

(мовою оригіналу, №55464)

“ Взагалі-то я – пастор церкви. Потім я був помічником пастора церкви, але паралельно займався невеликим бізнесом. Потім я вже практично бізнесом не займався. Біля під'їзду зустрівся з жінкою, така молода. І поки ми з нею балакали, такий удар в спину, дуже такий важкий, збив мене з ніг. І тут же крик, з голови злетіла шляпа. Крик: «На землю! Лицем на землю! Руки за спину». Скрутили мені якимсь дротом руки, і тут же ж ногами мене трошки побили. Мені мішок на голову натягнули: «встать!». Я встав. Відкрили задній багажник, мене в багажник заштовхнули туди, з матюками, з криками, з пинками з такими, з ударами, і повіз

(мовою оригіналу, свідок №55468)

У 2014 році у Свердловську діяло декілька осередків різних політичних партій, було розгорнуто політичні штаби для агітаційної роботи перед виборами Президента України. У квітні 2014 року Ігор Гіркін віддав наказ про заборону виборів на території Луганської та Донецької областей. Бойовики зірвали виборчий процес на території Свердловського району і захопили виборчі ділянки для власних цілей⁸³.

“ На вулиці Енгельса, як їхати на Комсомольське, знаходився штаб партії «Батьківщина» Юлії Тимошенко. Це був ранок 25 квітня, я там проходив. Приїхало 3 автомобіля: ВАЗ-2106 бежевого кольору, одна «дев'ятка», а третя машина яка – не пам'ятаю. Озброєні люди приїхали з Луганська присікати політичну діяльність – зірвати вибори в місті. Вони захопили першим оцей штаб – Юлії Володимирівни, бо він там знаходився дуже багато років і працював там постійно, і їхню адресу знали всі, і вони захопили його. Це були десь 12 чоловік, озброєні автоматами Калашникова різної модифікації, або АКМСУ. Винесли

83

Джерело: Захват офиса Батьківщини // YouTube канал Евгения Нитяговского [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3UAmYr>

оргтехніку, вантажили в машину – принтери, ноутбуки, системні блоки, людей вивели з приміщення і поставили обличчям до стіни, руки перед собою на стіну. Там стояв один автоматчик, за ними спостерігав, а ті виносили і кидали прямо на тротуар папки, папери і палили їх. Після цього вони рушили, не знаю, в якому напрямку

(мовою оригіналу, свідок № 55461)

“ «Працювати стало ще складніше, люди взагалі перестали йти, боялися. Далі одночасно, в один день чи через 10 годин, захопили окружну виборчу комісію центральну і захопили в цей же день в Луганську Казначейство центральне. Після цього стало зрозуміло, що вибори організувати не вийде. Тому що немає куди подавати ні подання, ні заяви, ні копії документів, і хто піде на це, коли на той час місто вже було наводнене зброєю, незрозумілими людьми.

(мовою оригіналу, свідок №55461)

3.4 ПРИМУС ДО СЛУЖБИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ВОРОЖОЇ ДЕРЖАВИ

Фото 23. Захоплення офісу політичної партії “Батьківщина”
Джерело: Захват офиса Батьківщини // YouTube канал Євгенія Нитяговського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3UJAm9r>

Одним із воєнних злочинів є примус військовополоненого або іншої, що охороняється, особи до служби у збройних або допоміжних силах ворожої держави. Незважаючи на це, учасники НЗФ намагалися тиснути різними методами на жителів Свердловського району і примушували поповнювати їхні лави. Зокрема перешкоджали роботі шахтарів і розсилали так звані повістки.

“ Знаю, був випадок, що вертикальний ствол «Шахти ім. Космонавтів», це ДП «Ровеньки-Антрацит», пів населеного пункту моїх батьків працювали на цьому підприємстві. І десь у середині червня приїхали козачки туди, коли 1-ша зміна мала йти на роботу, заблокувала вхід на шахту, на комбінат, де мають перевдягатися, і сказали, що сьогодні ніхто працювати не буде, «розвертайтеся і йдіть додому». А взагалі – «вы крысы тыловые, вы трусы; будут насилуют ваших жен, ваших детей, а вы тут ходите, ни хера не делаете; мы за вас тут кровь льем, вы вообще не мужики» – таке почали нести. Людей із шахти вивели, крім тих, хто відповідав за підтримання рівня води, щоб шахту не затопили, насосників, а всі інші пішли по домах. Отаке перешкоджання роботі було. Мій сусід, коли я був у батьків, там працював, і скаржився

(мовою оригіналу, свідок №55461)

“ Ему пришла повестка, он мне говорит, что «я чуть ли не в колени падаю: у меня двое детей маленьких». И те ему говорят: «Ну ладно, по первому звонку. Только набираем тебя – не дай бог не явишься». Печень дали вещей, которые надо с собой. Это когда началось туго уже, перед отъездом. Они начали чуть ли не внаглую грести

(мовою оригіналу, свідок №55455)⁸⁴

84
Свідок #55455 (3) // YouTube-канал Центру документування УГСПЛ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/2ExlQcC>

НЕВИБІРКОВІ ОБСТРІЛИ

4.1 ОБСТРІЛИ СВЕРДЛОВСЬКОГО РАЙОНУ

Від початку подій на Сході України проксі-сили Росії організували провокативні обстріли з метою залякати місцеве населення та дискредитувати Збройні сили України. Саме так у травні 2014 року проксі-сили РФ здійснили обстріл шахтного двору шахти «Довжанська-Капітальна» в той час, коли на підприємстві перебували робітники, з метою дискредитації ЗСУ.

“ *Такая провокация проводилась неоднократно. Например, в мае на шахту «Капитальная» подъехали БТРы, танки и тачанки – это значит джипы такие, переоборудованные с открытым верхом, с минометами. И они обстреляли шахтный двор шахты «Должанская-Капитальная». И вот у меня там подруга работала на этой шахте. И она говорит: «Мы видим – стоят танки под украинскими флагами, и они стреляют по шахте. И мы бежим, и пулеметчик, пулемет с длинным стволом был, стоял на джипе, он видит нас и стреляет так, чтобы мы успевали пробежать, просто по окнам». А потом на этом месте нашли визитки «Правого сектора». Все говорили, что «Правый сектор» приехал захватывать шахту «Должанская-Капитальная». Но мы же в Луганске жили в Украине, правда? И в каждой школе, на каждом предприятии лежали украинские флаги, полно*

(мовою оригіналу, свідок №55464)

Наприкінці травня 2014 року Державна прикордонна служба України залишила Свердловськ, і там одразу сталися перші обстріли району. Снарядами було пошкоджено будинки, з'явилися жертви серед цивільного населення.

“ Были обстрелы окраин города, в сам город не попало, а Червонопартизанск и поселки – почти уже в черте города – там были обстрелы. Я тогда была в поселке, он называется Шахтостроитель – дачный поселок, он тогда пострадал. Кто его обстреливал – я не знаю, но тогда погиб один человек, на месте. Он пришел кормить собаку и было прямое попадание. И еще один, насколько я понимаю, умер в больнице во время операции. И тогда пострадал 9-летний мальчик, у него легкие ранения были. Были попадания в дома. Я так понимаю, это был первый обстрел 18-го. Это было стрелковое оружие и тяжелая артиллерия. Червонопартизанск пострадал, я тоже видела сама последствия обстрела, потом село Панченково, поселок Шахтостроитель, поселок Бирюково
(мовою оригіналу, свідок №55463)

Зі слів місцевих свідків, 2 липня на териконі, що перебуває у власності ДТЕК «Свердловантрацит», помітили декількох чоловіків, які оглядали місцевість. Наступного дня там уже встановили зброю і почався обстріл. Коли вогонь припинився, на місці обстрілу з'явилася знімальна група російського телеканалу. В обстрілі звинуватили Національну гвардію України. Одразу після цього у селищах, які потрапили під обстріл і зазнали ушкоджень, працювали агітатори, які розповідали про «Правий сектор», який нібито і відкрив вогонь, закликали місцеве населення долучатися до НЗФ⁸⁵.

“ Тут у нас террикон «Шахты Свердлова», он такой срезанный. Туда затащили зенитки, установили. И вот Саша Волков, его бригада, обстреливали с этих зениток пограничников, и когда шла ротация между Червонопартизанским КПП и Должанским, стреляли с нашего террикона. Над моим домом висели зенитки и постоянно шел обстрел колонны танков наших пограничников, которые шли к границе. Наши пограничники на танках ехали просто молча, не отстреливались, потому что были жилые дома. А над нашими жилыми домами стояли гаубицы, которые херячили по пограничникам. Но так как на гаубицах работали обычные шахтеры и вчерашние алкаши, то по пограничникам они попадали крайне редко, вообще никогда. Но зато они попадали по крайней улице Ковпака, которую они разгромили почти полностью. Все это видел весь город и весь поселок
(мовою оригіналу, свідок №55464)

85
Политический спектакль: партизанами, взорвавшими поезд с углем под Свердловском, оказались «казаки» атамана Гайды // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/63623>

Під час подій 2014 – 2015 рр. унаслідок обстрілів також зазнали руйнувань й інші райони Свердловська – дільниця шахти «Харківська» №6, м. Червонопартизанськ і Червонопартизанська жіноча колонія, смт. Вальянівське, смт. Комсомольськ, туристична база в с. Астахове, та околиці м. Свердловська.

“*Щодо обстрілів – обстріляли 2 райони, у Свердловську вони називаються район – 1/2 і «Должанка», околиця міста. В 1/2 були загиблі люди, не знаю, скільки. По Червонопартизанську – точно більше 10 трупів серед мирного населення. Хто стріляв – теж не можу сказати*

(мовою оригіналу, свідок №348)

“*Был еще обстрел, я так понял, небоевыми стреляли. Потому что это участок шахты «Харьковская», №6, там тупо вот эти болванки были встрявшие. Опять же, распускали слухи, как обычно, что «нацики». И на Червонопартизанске женская колония была. Там же украинская армия дислоцировалась, ее же там обстреляно. Приезжаешь – она полностью с землей сровнена. Это как раз фаза активных боев, это 2015 год*

(мовою оригіналу, свідок №55455)⁸⁶

Відповідно до норм міжнародного гуманітарного права забороняються напади, від яких можна очікувати спричинення випадкової загибелі цивільного населення або поранення цивільних осіб, пошкодження цивільних об'єктів або інших наслідків, які були б надмірними порівняно з очікуваною конкретною та безпосередньою військовою перевагою.

4.2 ОБСТРІЛ ШАХТАРСЬКОГО АВТОБУСА

Одним із обстрілів з найбільшою кількістю жертв став обстріл робітничого шахтарського автобуса. Увечері 10 липня черговий автобус компанії ДТЕК шахтоуправління «Червонопартизанське» забрав майже 30 робітників шахти нічної зміни та рушив до місця роботи. Приблизно о 17:40 автобус потрапив під мінометно-артилерійський обстріл, унаслідок чого 16 осіб дістали поранення, 4 – померли на місці. Також було пошкоджено адміністративно-побутовий комплекс шахти «Червонопартизанськ»⁸⁷.

86

Свідок #55455 (4) // YouTube-канал Центру документування УГСПЛ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://youtu.be/yooYSPxU7Nw>

87

В Донбасі обстріляли автобус с шахтерами: 4 убило, 16 ранило // КП в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3jEcomB>

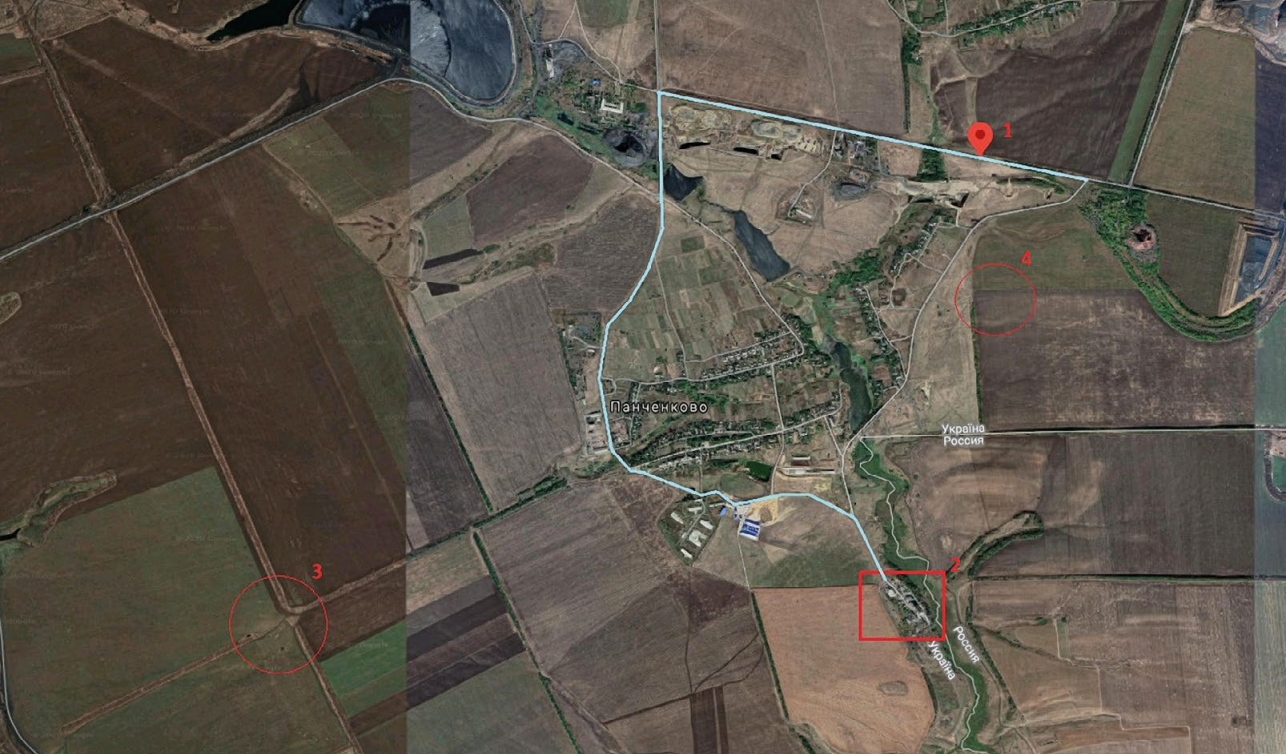

Фото 24. Маршрут робітничого автобуса до повітряподавального стовбура шахти «Червоний Партизан»

1. Пам'ятник жертвам, установлений на ймовірному місці подій
2. Повітряподавальний стовбур шахти «Червоний Партизан»
3. Місце дислокації військової бази Збройних сил України
4. Місце дислокації проксі-сил РФ

“*Второй автобус расстреляли между Червонопартизанском и Свердловском. Этот автобус действительно вез шахтную смену. Это все списали на наши ВСУ, которых там не было. Автобус находился от КПП, где находилась база пограничников очень далеко. Расстрелял автобус Саша Волков, и «Волки», по приказу ФСБ. Кроме того, есть данные, что при выезде на шахту автобус поломался и вовремя не отправился. Звонили на шахту несколько раз, узнавая, где автобус. Стреляли в автобус сбоку, но если там брать карту обстрела, то можно понять, что стреляли совершенно не со стороны границы, где находился КПП украинский, но опять же, это маленький город. Буквально через год всплыла информация от самых ополченцев, которые разочаровались в том, что они создали. И всплыла информация, что шахтный этот автобус был расстрелян компанией Саши Волкова, и что это была экранизация для российского телевидения по акту запугивания свердловчан – перейти на сторону «русского мира»*

(мовою оригіналу, свідок №55464)

Фото 26. Обстріляний черговий автобус компанії ДТЕК шахтоуправління «Червонопартизанське» 10 липня 2014 року
Джерело: Террористический обстрел автобуса с шахтерами военными преступниками Украины под Червонопартизанском (ЛНР), 10 июля 2014 года.
// Очищение [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/2QOES0o>

Мешканка Червонопартизанська, яка імовірно перебувала в автобусі під час обстрілу, стверджує, що на шляху до місця роботи стояв танк та БМП, з яких і стріляли в автобус з боку Збройних сил України.

“ Сначала были ВСУ, они стояли у нас на Панченково, мы в это время работали. Наше отделение, шахтоуправление Червонопартизанское, находится там же, село Панченково, только немножко в сторону, воздухоподающий ствол. Негласная договоренность была, приходили ребята именно из ВСУ, узнавали график, как ходят наши автобусы. А именно в тот день, 10 июля, когда мы ехали в ночь, на пол шестого вечера автобус, в 12 часов дня произошла у них ротация. Я видела лично, стояла возле водителя, я видела БМП, мы как бы ехали по прямой наводке и недалеко от них стоял танк. Первый выстрел – никто не понял, такой выстрел, как вот с пушки БМП, одиночный был выстрел. Водитель остановился, включил заднюю скорость и решил вывернуть

назад и повернуться, передом поехать туда, откуда мы приехали. Видать, второй выстрел произошел, на тот момент водителя уже не было в живых. И следом такое гахнуло, ну такое ощущение, что из танка. Зацепило автобус... Автобус потихоньку двигался, задом ехал. Водитель уже был мертвый тогда тоже. За водителем сидела женщина, сразу погибла, и вот этот Олег Попов, 4 человека сразу насмерть. И автобус остановился, вот за эту ложбинку зацепился, и он проработал так вот всю ночь, простоял ⁸⁸

З огляду на відсутність додаткових свідчень, необ'єктивність інформації з проросійських джерел і тимчасову відсутність доступу до згаданих населених пунктів, установити винних неможливо. Розслідування цього епізоду стане можливим після повернення контролю над територією або додаткового опитування свідків.

Свідки розповіли, що вже не вперше проксі-сили Росії вчиняють подібні провокативні дії, щоб викликати обурення серед місцевого населення. Із епізодом розстрілу шахтарського автобуса їм цього не вдалося.

“*Первый автобус, который расстреляли в городе Свердловске, следовал на шахту «Должанская-Капитальная», это 2014-й год лето, июнь-июль. Он следовал на шахту «Капитальную» вроде бы за сменой. Автобус выставили на фотографиях, весь он в дырочках был сбоку. Автобус за сменой едет, везя смену, а этот автобус ехал туда пустой. Шофер попался этого автобуса сам, когда он по пьяни в селе Бирюково, это житель села Бирюково, начал рассказывать, что снимали фильмы про то, как «укропы» расстреляли автобус, хотели убить несчастных шахтеров, а он не мог в три дубля попасть, и оператор ругался... Этот эпизод прозвучал в СМИ буквально два раза и его моментально замяли*

(мовою оригіналу, свідок №55464)

88

Расстрел автобуса в Червонопартизанске (Война в Донбассе. Прямая речь) // YouTube [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=eKkx2Zyj9TI>

Фото 26. Меморіальний камінь загиблим під час обстрілу шахтарського автобуса
Джерело: День памяти о погибших // Официальный портал Администрации города Свердловска и Свердловского района Луганской Народной Республики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://svk-portal.su/news/4079.html>

ГУМАНІТАРНА КРИЗА

Проблеми з постачанням продукції почалися вже навесні 2014 року. У травні бойовики активно демонстрували свою перевагу над населенням, захоплюючи установи, автомобілі та інше цінне майно. Стало зрозуміло, що конфлікт розростається, а жителі міста можуть будь-якої миті залишитися без речей першої необхідності.

“ У містах тоді було не дуже в тому плані, що з України продукти йшли з великою затримкою і перебоями, а потім взагалі перестали надходити, тому що ніхто не хотів на свій страх і ризик везти, тому що на той момент на трасах могли зупинити, я чув про такі випадки. Не буду казати зі стовідсотковою впевненістю, чув, що зупиняли фури і забирали продукти на свої потреби, будувати «Новоросію». У містах було там таке, що не було ковбаси, окрім Луганського м'ясокомбінату. Він не був тоді готовий до такого стрімкого зростання попиту. Ковбаси не було, сиру не було, хоча хліб був, крупи

(мовою оригіналу, свідок №55461)

Наступним кроком до знищення інфраструктури міста стало зупинення роботи банківської системи. Бойовики почали троццити й грабувати відділення банків. Мешканці міста втратили можливість переводити гроші в готівку і водночас – здійснювати будь-які безготівкові операції.

“ Банки все разграблены, частные, кроме «Ощадбанка». Один банк ограбить не удалось, «Агриколь» ограбили

(мовою оригіналу, свідок №55465)

“ Банки уже не працювали у червні. У мене був депозит у Приватбанку, він був дійсний, він був на півроку і термін стікав чи 22 чи 23 травня, як тільки закінчився у мене договір, я одразу пішов у відділення в Свердловську на вулиці Енгельса, не пам'ятаю номер будинку, там уже конкретно були намальовані

свастики жирні чорною фарбою. Я зняв ці гроші, приїхав додому і занікав. Цей іще працював, але недовго. Я пам'ятаю, навіщо їх зняв, тому що, може, іще тиждень – і там до них прийшли і все, що було, з каси, зі сховища повигрібали, а банк закритися

(мовою оригіналу, свідок №55461)

“ *К августу месяцу, наверное, уже ни один банк не работал. Потому что вот эти чеченцы ездили, вскрывали сейфы. Банки закрыли, охраны нет, вот они банкоматы все, которые есть в городе, повскрывали. «Приватбанк» вообще там разбили*

(мовою оригіналу, свідок №55462)

У липні більше не було можливості завозити продовольчі товари, частина торгових точок перестала працювати, а інша – розпродавала старі запаси⁸⁹.

У магазинах селищ шахт №68, №72, №1/в, «Шахти ім. Свердловва», «Червоний Партизан», «Славутич» (понад 20 магазинів), які, на думку НЗФ, мали проукраїнську позицію, тож окрім проблем із постачання продукції були ще й «позбавлені ліцензії» на торгівлю хлібом. Бойовики також контролювали ринкові ціни на продукти. За «неправильну» ціну весь товар у продавців вилучався⁹⁰.

Справжня гуманітарна криза розпочалася восени 2014 року, коли більша частина підприємств згорнула свою діяльність, а виплати заробітної плати зупинили на вугільних підприємствах і в державному секторі. Тоді ЗМІ повідомили про перші випадки голодних смертей серед осіб пенсійного віку та осіб без можливості пересування⁹¹. Жителі міста стали залежними від гуманітарної допомоги (продуктів харчування та питної води), але і з цим були перебої.

“ *Починаючи з вересня 2014 року, я приїхав і ми почали гуманітарну допомогу роздавати. Складна була ситуація, харчів вистачало, ціни були вищі, ніж по Україні, і на базарі, в магазинах продуктів було достатньо, але в людей не було грошей. По інформації і від лікаря, і від людей – більша 100 голодних смертей тільки в нашому місті й районі. Це не враховуючи самогубств. Не кажучи про тих, хто помер від недостачі – не було інсуліну, ліків від серця, смертей багато було. Знаю іще такий момент, чув від людей – була на кордоні біля України з Росією гуманітарка для козаків, вони там управляли, і росіяни її не пропустили, знаючи, що тут криза і в нас із голоду вмирали. Ну бо місто тримали козаки, може, з цих причин*

(мовою оригіналу, свідок №348)

89

Свердловск: обстановка в городе // informator.media [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://informator.media/archives/12235>

90

У Свердловську терористи заборонили продавати хліб // Еспресо [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3I15y0U>

91

Голод на Донбасі: в окупованому Свердловську от голода умерли 16 жителей // Общественно-политический обозреватель «Трибуна» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tribun.com.ua/21505>

92

На оккупированных территорияях Донбасса продолжают умирать от голода // Informator. Ig.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3hSsRmG>

Станом на 16 листопада 2014 р. у м. Червонопартизанськ Свердловського району від голоду померло 64 особи. Серед них 3 осіб з обмеженими можливостями і люди переважно пенсійного віку. Керівництво міста розпорядилося не вказувати реальної причини настання смерті у свідоцтвах про смерть⁹².

У липні протягом місяця «казаки» провели «перереєстрацію» підприємств й установили власні «податки», що посилило кризу, яка тривала і у 2015 році.

“ Да, уже 2015 год – началось конкретно. Я помню, идешь – это страшно, когда нормально одетые люди лезят по мусоркам, пожилые. Проблема с выплатами – тут же все эти местные тупо цену ломали какую хочешь, проблемы же были с завозом продуктов, и как раз конец 2014 – начало 2015 процветало отжатие машин

(мовою оригіналу, свідок №55455)⁹³

93

Свідок #55455 (6) // YouTube-канал Центру документування УГСПЛ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://youtu.be/OfmIB3NXkGo>

Нині всі підприємства, які ще працюють, на території Свердловського району «націоналізовані». Роботу деяких шахт зупинено, звичайна викачка води не здійснюється – це може призвести до їх затоплення і звільнення гірників.

“ Как проходила «национализация» – знаю. Всех поставили перед фактом: пишите заявление, кто не хочет – может увольняться и все. Я понимаю, там оставят пару шахт, остальные разберут, что можно – на металл пошмыкают, продадут и все. Последствия – социальные. Все поселки городского типа, близлежащие селения – им будет просто смерть. Потому что Вы знаете, как все построено было – все эти ЖЕК, водоканал – все это находилось на балансе шахты. То есть, шахта отвечала за это, а теперь – ни у кого. Дальше поселка Харьковского есть поселок Киселево, там шахта 25 была. Сейчас там одни бабушки и дедушки пооставались, раньше был довольно-таки процветающий поселок, а как шахту закрыли – поселок просто умер. Так будет со всеми остальными происходит, потому что шахты за чертой города, скорее всего, останется «Капитальная» и «Красный Партизан», если останутся

(мовою оригіналу, свідок №55455)⁹⁴

94

Свідок #55455 (5) // YouTube-канал Центру документування УГСПЛ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://youtu.be/HgAkBPCldeA>

Розміри всіх заробітних плат значно зменшилися, ціни на продукцію та пальне залишаються високими. Для підприємців введено штрафи, які оскаржити неможливо – адміністративні суди або не працюють, або не приймають сторони платника подат-

ків. За цих умов залишки бізнесу тільки доживають свій час. Повноцінне та якісне медичне обслуговування майже відсутнє.

“ Якщо до війни шахтарі отримували тут еквівалент 800 – 1 500 доларів, то зараз це 150 – 250 умовних одиниць. Відповідно дуже багато підприємців закрилися, бо впала купівельна спроможність. Мінімальна зарплата – 3200 рублів. Учитель, приміром, отримує 4000 – 5000 рублів. А щодо медицини, то скажу відверто: хворіти тут страшно. Бо всі хороші фахівці виїхали, у випадку чого і звернутися нема до кого. З медобладнанням – теж біда. Знаю, що перед війною в наше місто купили за мільйон гривень апарат МРТ, один із найсучасніших. Він так досі й не працює. Можливо, фахівців нема, які б розуміли, як працювати на ньому, а може, він виведений із ладу чи взагалі вивезений із міста – цього я не знаю

(мовою оригіналу, свідок №55459)

Під час збирання відомостей про події на Сході України з 2014 року Центр документування отримав серед інших свідчення жителів Свердловська і Свердловського району. З різних джерел стали відомі або ідентифіковані прізвища осіб, які вчиняли протиправні дії: залякували, грабували, викрадали, утримували у місцях несвободи та вбивали людей. Наявні докази свідчать про координацію дій НЗФ з боку Російської Федерації, зокрема полковником ФСБ Ігорем Єгоровим.

Згідно зі свідченнями учасника НЗФ, найманця з РФ Олександра Ілютенка (позивний «Палестинець»), проксі-сили РФ перебували на території України щонайменше від початку травня 2014 р. Серед основних завдань – захоплення прикордонних застав і КПП для безперешкодного перетину кордону України живою силою та бойовою технікою. Перший перетин українського кордону проксі-сили РФ здійснили 12 червня 2014 року на КПП «Довжанський». Вважаємо, що від цієї дати щонайпізніше можна вести відлік початку міжнародного збройного конфлікту між Україною та Російською Федерацією.

Зважаючи на близьке розташування міста Свердловська і району до державного кордону України з РФ, НЗФ легко отримали забезпечення і закріпилися на захопленій території, систематично порушуючи права цивільного населення та навмисно завдаючи шкоди: інфраструктуру міста було зруйновано, а люди втратили своє звичне життя, опинившись у складній гуманітарній ситуації. Свердловськ фактично відіграв роль транзиту для військової техніки Російської Федерації, а приміщення місцевого ремонтно-механічного заводу – місцем розташування для її подальшого ремонту.

Факти позбавлення життя заради власного збагачення, провокативні обстріли шахт, катування та незаконний арешт цивільного населення свідчать про значні порушення норм міжнародного гуманітарного права та потребують ретельного розслідування.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ОЧЕВИДЦІВ ПОДІЙ

Центр документування збирає інформацію про воєнні злочини і порушення прав людини в зоні проведення Операції об'єднаних сил (ООС), а також ідентифіковує винних осіб. Ми працюємо зі справами, що стосуються воєнних злочинів, унаслідок яких:

- зруйновано житло і його власники постраждали або загинули;
- люди потрапили в заручники, були викрадені і зникли безвісти чи були вбиті озброєними групами;
- надходили погрози одній людині або групі осіб чи були переслідування за політичною, релігійною чи іншою ознакою;
- через бойові дії загинули цивільні особи;
- застосовувався примус до вступу в незаконні збройні формування;
- було скоєно інші воєнні злочини.

Додатково збираються: докази контролю Російської Федерації над незаконними збройними формуваннями; інформація про загиблих серед цивільних осіб, особового складу Об'єднаних сил та учасників НЗФ; інформація про місця масових поховань.

Якщо Ви стали очевидцем таких подій у зоні проведення ООС, зв'яжіться з нами за вказаними контактами:

за номером телефону: +38 096 060 7670

через e-mail: center.doc@helsinki.org.ua

через Facebook-сторінку: [facebook.com/documentator](https://www.facebook.com/documentator)

за адресою: 04070 м. Київ, вул. Фролівська, 3/34

(для ЦД УГСПЛ)

СПИСКИ
ЗАГИБЛИХ

Загиблі у Довжанську (Свердловську) і Довжанському районі від початку встановлення контролю РФ на окремих територіях на Сході України (з весни 2014 р.) цивільні особи

	Дата народження	Дата загибелі
Аржинт Борис Іванович	10.03.57	23.06.2014
Артеменко	1980р.н.	08.04.16
Бурихін Олег Олександрович	21.10.76	09.05.14
Бурихіна (Гайворонська) Ірина Іванівна	28.08.72	09.05.14
Воронін Сергій Миколайович	18.07.78	11.07.14
Голдобин Віктор	дата невідома	10.07.14
Грігер Євген	дата невідома	10.07.14
Дука Валерій Еремійович	28.10.58	03.08.14
Забуровець Сергій Іванович	03.03.63	03.08.14
Іванова Валентина	дата невідома	29.07.14
Капусников Владислав В'ячеславович	19.01.97	10.07.14
Коваленко Сергій Миколайович	02.03.58	10.07.14
Кузьменко Сергій Іванович	04.06.60	10.07.14
Отравенко Андрій Михайлович	25.08.84	10.07.14
Попов Олег Анатолійович	26.07.75	10.07.14
Проценко Сергій	дата невідома	10.07.14
Рак Олександра Спиридонівна	09.02.26	03.08.14
Сажнів Володимир Васильович	20.03.53	19.06.14
Самохвалова Любов Іванівна	24.07.69	10.07.14
Сапрунов Сергій Миколайович	26.12.58	02.07.14
Сафонова Надія Олексіївна	25.09.70	10.07.14
Чумакова Наталія Миколаївна	24.04.64	10.07.14

Загинули у Довжанську (Свердловську) і Довжанському районі від початку встановлення контролю РФ на окремих територіях на Сході України (з весни 2014 року) з числа особового складу Об'єднаних сил

	Дата народження	Дата загибелі
Алексєєв Микола Васильович	03.09.83	15.07.14
Бачинський Олександр Сергійович	18.09.79	01.10.16
Бендеров Максим Васильович	06.04.90	15.07.14
Береза Іван-Віталій Володимирович	11.09.91	11.07.14
Білик Ігор Зіновійович	30.03.77	02.07.14
Блажко Володимир Олексійович	23.06.82	27.07.14
Бойко Віктор Михайлович	21.05.78	11.07.14
Борис Ігор Володимирович	04.05.83	11.07.14
Василюк Олександр Кузьмич	08.05.78	28.07.14
Василиха Петро Степанович	17.05.92	11.07.14
Васькало Роман Вікторович	03.12.88	22.07.14
Вербицький Володимир Володимирович	28.06.88	11.07.14
Вербовий Максим Вікторович	19.07.91	15.07.14
Вихопень Василь Ігорович	01.03.93	11.07.14
Вовк Василь Ярославович	04.01.91	11.07.14
Волков Олексій Віталійович	24.05.94	11.07.14
Гладченко Юрій Володимирович	15.10.79	15.07.14
Глушак Олег Миколайович	06.02.83	11.07.14
Гнатуша Володимир Юрійович	22.09.90	11.07.14
Голота Іван Іванович	12.09.85	11.07.14
Голуб Юрій Григорович	10.08.91	11.07.14
Гурічев Андрій Вікторович	26.06.91	04.08.15
Дзюбелюк Олександр Миколайович	23.07.90	27.07.14
Дишель Мар'ян Миронович	20.09.70	11.07.14
Дмитренко Павло Петрович	10.08.70	27.07.14
Кабак Михайло Григорович	10.05.87	02.08.14
Каравайський Богдан Ігорович	02.12.90	15.07.14
Коваленко Юрій Вікторович	16.07.77	15.07.14
Ковалик Василь Степанович	28.10.91	11.07.14
Колтун Володимир Михайлович	24.07.78	11.07.14
Костів Юрій Миронович	23.02.89	11.07.14
Костюченко Олександр Андрійович	22.09.75	11.07.14

Кратко Роман Зіновійович	23.11.90	11.07.14
Крук Олександр Олександрович	15.05.92	11.07.14
Кунтий Євген Олександрович	30.04.90	11.07.14
Ладиженський Олександр Васильович	16.04.78	11.07.14
Лазаренко Павло Миколайович	11.01.74	14.07.14
Леськів Андрій Ігорович	02.11.70	10.07.14
Логин Михайло Романович	03.02.88	11.07.14
Луцко Анатолій Степанович	07.05.85	11.07.14
Лущик Віктор Федорович	26.03.79	11.07.14
Майсеєв Станіслав Анатолійович	17.03.93	15.07.14
Марков Іван Анатолійович	31.05.93	15.07.14
Мисик Тарас Ігорович	10.04.84	11.07.14
Михайлов Віталій Анатолійович	30.10.82	11.07.14
Момот Ігор Федорович	18.08.65	11.07.14
Нагорний Юрій Васильович	24.10.88	11.07.14
Новицький Анатолій Олегович	18.05.92	11.07.14
Платонов Сергій Сергійович	06.02.89	11.07.14
Плющ Михайло Вікторович	15.06.87	11.07.14
Поляков Василь Вікторович	02.05.91	11.07.14
Попович Володимир Романович	16.04.85	11.07.14
Приходько Олексій Олегович	21.07.92	24.06.14
Проць Сергій Володимирович	06.04.94	10.07.14
Руснак Микола Ігорович	24.09.75	11.07.14
Рябий Дмитро Володимирович	08.11.92	15.07.14
Савченко Анатолій Валентинович	28.05.93	12.07.14
Сирбу Дмитро Васильович	08.02.94	11.07.14
Соколовський Віктор Іванович	24.12.86	27.07.14
Трофимчук Валерій Васильович	29.09.67	04.08.15
Цибора Віталій Вікторович	06.10.93	24.06.14
Цікало Богдан Богданович	27.12.90	11.07.14
Шіrpал Леонід Вікторович	21.07.81	10.07.14
Шпирка Володимир Михайлович	23.03.84	11.07.14
Штолцель Вільгельм Володимирович	25.05.92	11.07.14

Загиблі у Довжанську (Свердловську) і Довжанському районі від початку встановлення контролю РФ на окремих територіях на Сході України (з весни 2014 року) учасники НЗФ

		Дата народження	Дата загибелі
1	Гула Олександр Вікторович	21.08.71	22.06.14
2	Ждаміров Олександр Миколайович	17.12.63	11.07.14
3	Єфімов Ігор Вікторович	11.02.65	16.06.14
4	Ісаєв Олег Ісаховіч	06.04.72	24.06.14
5	Кузовков Віталій Валерійович	07.04.68	21.06.14
6	Лукичев Андрій Вячеславович	16.12.72	28.03.15
7	Михайленко Денис Анатолійович	18.04.79	27.07.14
8	Мінаєв Олександр Олександрович	07.06.73	07.11.14
9	Назарук Євген Петрович	05.04.56	11.07.14
10	Чепіжко Сергій Миколайович	04.01.58	11.07.14

ІНШІ ЗВІТИ СЕРІЇ «ІСТОРІЯ ОДНОГО МІСТА»:

- ЗАЧИСТКА ЗА СПИСОКОМ У ПЕРЕМОЖНОМУ
- МІСТО, З ЯКОГО ПОЧАЛАСЯ ВІЙНА: НА ГОЛОВНУ РОЛЬ ПРИЗНАЧЕНО...
- ПОПАСНА ПІД “ГРАДАМИ”
- МАР’ІНКА: НА ЛІНІЇ ВОГНЮ
- ЗВІЛЬНЕННЯ ТА ОБОРОНА МАРІУПОЛЯ
- СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА
- ОКУПАЦІЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ СЕВЕРОДОНЕЦЬКА
- КАДІЇВКА: НАЗВУ ЗМІНЕНО, ОКУПАЦІЯ ТРИВАЄ

Освітянам пропонуємо ознайомитися з методичними рекомендаціями «Історія одного міста»: як викладати окремі питання щодо збройної агресії РФ на Сході України»

